משנה · אחרונים · מלאכת שלמה · סדר מועד

מלאכת שלמה על משנה ביצה

רבי שלמה עדני

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלאכת שלמה על משנה ביצה

רבי שלמה עדני

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלאכת-שלמה-על-משנה-ביצה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 5
משנה ג 5
משנה ד 8
משנה ה 9
משנה ו 10
משנה ז 11
משנה ח 12
משנה ט 13
משנה י 13
פרק ב 14
משנה א 14
משנה ב 16
משנה ג 16
משנה ד 18
משנה ה 18
משנה ו 19
משנה ז 21
משנה ח 22
משנה ט 22
משנה י 23
פרק ג 23
משנה א 23
משנה ב 24
משנה ג 25
משנה ד 26
משנה ה 28
משנה ו 28
משנה ז 29
משנה ח 30
פרק ד 31
משנה א 31
משנה ב 32
משנה ג 33
משנה ד 33
משנה ה 35
משנה ו 36
משנה ז 37
פרק ה 39
משנה א 39
משנה ב 41
משנה ג 43
משנה ד 43
משנה ה 44
משנה ו 46
משנה ז 46

פרק א

משנה א

בש"א תאכל וכו'. וא"ת אמאי לא תנא אוסרין ומתירין וכי תימא אוסרין משמע שאסור לעולם זה אינו דאמרי' לקמן אפרוח שנולד ביום טוב והיינו ביומו ועוד וכו' וי"ל דאי הוה תני אוסרין ומתירין הייתי אומר שמה שמתירין היינו לטלטל אבל באכילה אסורה והכי נמי אמרי' גבי גוי אחד שהביא דגים וכו' וא"ת לב"ה דאמרי לא תאכל אבל לטלטל שרי והא קיי"ל דאף לטלטל אסור לכן פי' ר"י דנקט כי האי לישנא דסתם ביצה לאכילה קיימא ועוד י"ל דנקט לב"ש תאכל משום דמשמע אכילה וטלטול דאין אכילה בלא טלטול וב"ה אסרי אף בטלטול אלא אגב דנקטי ב"ש תאכל נקטי אינהו לא תאכל תוס' ז"ל: וכתבו הם ז"ל בפ' בכל מערבין (עירובין דף ל"ח) דר' אליעזר סבר כב"ש דשמותי הוא ועוד דתניא בפ"ק דביצה דף ד' ר' אליעזר אומר תאכל היא ואמה ע"כ ועיין במ"ש בשבת ר"פ חבית: ובגמ' בעי במאי עסיקינן אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה מאי טעמייהו דב"ה אוכלא דאפרת הוא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים מאי טעמייהו דב"ש מוקצה הוא דס"ד דאפי' מאן דשרי מוקצה בנולד אסיר. מוקי לה רב נחמן בעומדת לגדל ביצים ודלית ליה מוקצה לית ליה נולד ובית שמאי כר' שמעון ובית הלל כר' יהודה. ומקשינן והא אפכא שמעינן ליה לרב נחמן אההיא מתני' דבשבת פ' (שואל) נוטל גבי מעבירין מעל השלחן וכו' דקאמר אנו אין לנו אלא ב"ש כר' יהודה וב"ה כר"ש ומוחלפת השיטה וכדפי' רעז"ל התם. ומשנינן גבי שבת דסתם לן [תנא] כר"ש בההיא דמחתכין את הדלועין דבפ' בתרא דשבת ב"ה כר"ש אבל לגבי י"ט דסתם לן תנא כר' יהודה דתנן לקמן פ' המביא אין מבקעין עצים לא מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה בי"ט מוקים לה לב"ה כר' יהודה. והאי דסתם לן תנא בשבת כר"ש וגבי י"ט כר' יהודה ה"ט דשבת דחמירא ולא אתו לזלזולי בה סתם לן כר"ש דמקל י"ט דקיל ואתו לזלזולי ביה סתם לן כר' יהודה דמחמיר. והא דאפליגו בביצה לאו דוקא דה"ה בתרנגולת דחד טעמא הוא אלא להודיעך כחן דב"ש דבנולד שרי דכחא דהתרא עדיף. ופרכי' ונפלגו בתרוייהו וליתני הכי תרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה בש"א תאכל וכו'. אלא אמר רבה לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה ובי"ט שחל וכו' כדפי' רעז"ל. ורב יוסף מפ' טעמייהו דב"ה גזרה משום פירות הנושרין שאף זו פרי הנושר הוא. ר' יצחק אמר גזרה משום משקין שזבו וביצה נמי דמיא להו שזבה ויצאה ממקום שהיתה בלועה. ואף ר' יוחנן סבר גזרה משום משקין שזבו דר' יוחנן רמי דר' יהודה אדר' יהודה ומשני כדכתבי' בשבת פ' חבית וכל הני אמוראי מוקמי לה כרבה בעומדת לאכילה ובגמ' מפ'

מר מ"ט לא אמר כמר ומר מ"ט לא אמר כמר וביד פ"א דהל' יו"ט סי' י"ט ובטור א"ח סי' תצ"ה:

שאור בכזית. ביד פ"א דהלכות חמץ ומצה סי' ב':

משנה ב

השוחט. גמרא דיעבד אין לכתחלה לא אימא סיפא ובה"א לא ישחוט מכלל דת"ק סבר ישחוט בתמיה והא השוחט קאמר ומסיק ה"ק השוחט ובא לימלך כלומר אע"ג דהשוחט דעלמא דיעבד משמע על כרחך הכא לכתחלה:

ב"ש אומרים יחפור כו'. ס"פ ורפ"ג דהלכות יו"ט ובטור א"ח סי' תצ"ח:

מבעוד יום שתי מלות הללו מחקם ה"ר יהוסף ז"ל:

ומודים שאם שחט. תוס' פ' כסוי הדם (חולין דף פ"ח) וגם הכא בגמ' פירשו בשם רשב"ם ז"ל דלב"ש דאמרי התם אין מכסין באפר כירה מתני' דלא כוותייהו ואתי שפיר למאי דמפ' הכא בגמ' ואפר כירה מוכן הוא דמילתא באפי נפשה היא כלומר ואפר כירה מוכן הוא לענין טלטול שאר דברים כגון לכסות בו צואה וכיוצא בו אבל לא קאי אכסוי דלעיל כלל. ור"ת תירץ דאפר כירה שבא מן העצים מגדל צמחים ול"ד לאפר טלית ששרפה דמיירי התם בה או לאפר אוכלין ששרפם דלא מגדלי צמחין ובהנהו לחוד פליגי ב"ש:

משנה ג

אין מוליכין וכו'. ביד פ"ה דהלכות יו"ט סי' ד' ובטור א"ח סי' ש"ח ואיתה בירושלמי פ"ד דדמאי. והקשו תוס' ז"ל תימא אפי' הכין אותם מאתמול מ"מ אית בהו משום צידה כדאמרי' לקמן הצד יוני שובך פטור אבל אסור וי"ל דמיירי בקטנים שלא פרחו ע"כ וכן פי' הר"ן ז"ל: ובגמ' מתני' דקתני בהולכת סולם פליגי דלא כי האי חתא דקתני בהולכה מודו מפני שצורך י"ט היא דתניא א"ר שמעון בן אלעזר מודים ב"ש וב"ה שמוליכין את הסולם משובך לשובך לא נחלקו אלא להחזיר שבש"א אין מחזירין ובה"א אף מחזירין:

אבל מטהו מחלון לחלון. בגמ' בברייתא משום ר' דוסא אמרו אף מדדין בו אם החלון רחוק ואין ראש הסולם מגיע שם בהטייה מדדה רגליו של סולם מעט מעט. ומתמה בגמ' אלמא גבי שמחת י"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהו השוחט חיה ועוף בי"ט בש"א יחפור בדקר ויכסה וב"ה אומרים לא ישחוט. ומשני ר' יוחנן מוחלפת השיטה וכאן הוחלפה שיטתן וצריך להפוך דבריהם ופרכי' וממאי דילמא ע"כ לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ דאיכא צד רמז חפירה לא שרו אפי' בעפר תיחוח והכא נמי לא שנא דהא איכא חשדא דלהטיח גגו. ואי נמי ע"כ לא קאמרי ב"ה אלא היכא דשובכו של סולם מוכיח עליו וניכר שהוא לשם שובך

אבל התם לא. אלא אי קשיא הא קשיא בש"א לא יטול אא"כ נענע מבעוד יום ובה"א עומד ואומר זה וזה אני נוטל אלמא גבי שמחת י"ט ב"ש לחומרא ורמינהי השוחט חיה ועוף וכו'. א"ר יוחנן מוחלפת השיטה. ודילמא ע"כ לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ וכו' א"נ ע"כ ל"ק ב"ה הכא אלא כיון דמוקצה הוא בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגי אבל התם לא. אלא אי קשיא הא קשיא בש"א אין נוטלין את הָעֵלִי לקצב עליו בשר וב"ה מתירין אלמא וכו' ורמינהי וכו' א"ר יוחנן מוחלפת השיטה וממאי דילמא לא היא ע"כ ל"ק ב"ש התם וכו' א"נ ע"כ ל"ק ב"ה הכא אלא דאיכא תורת כלי עליו ואע"פ שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו אבל התם לא. אלא אי קשיא הא קשיא ב"ש אומרין אין נותנין את העור לפני בית הדריסה ולא יגביהנו אא"כ יש עליו כזית בשר וב"ה מתירין אלמא גבי שמחת י"ט ב"ש וכו' עד אי נמי ע"כ לא קאמרי ב"ה הכא אלא דחזי למיזגא עילויה אבל התם לא. אלא אי קשיא הא קשיא בש"א אין מסלקין את התריסין בי"ט וב"ה מתירין אף להחזיר בשלמא ב"ש לא קשיא התם דאיכא דקר נעוץ וכו' אלא ב"ה אב"ה קשיא א"ר יוחנן מוחלפת השיטה כלומר דחדא מינייהו מתהפכת. ובסמ"ג מל"ת סי' ע"ה כתוב וז"ל ועוד כתב מורי רבינו יהודה בר יצחק בשם ר"ת ז"ל דמוחלפת השיטה היינו ההיא דהשוחט ומתירין ב"ה לחפור בדקר לכתחלה ואין צריך עפר מוכן לכסוי כלל כי אם לשאר צרכין וכן היה זכור ר"ת שלא היו רגילין מקודם לכן להכין שום עפר לשחוט ע"כ ולפי' ר"ת ז"ל הכריחו ג"כ תוס' ז"ל ומ"מ מני לה בעדויות גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה דמונה לה לפי הטעות דנשנית קודם דמוחלפת השיטה ע"כ וכן גם כן בעל המאור ורבינו יעקב ז"ל ס"ל כפי' ר"ת ותוס' ז"ל: [*) הגהה. זה האי נמי וכו' משמע דליתיה ברוב הנוסחאות של הגמרות אלא נשארה מוחלפת השיטה וכמו שנראה מדברי הפוסקים שכתבתי ז"ל ועיין בהר"ן ז"ל בפירקין דף רפ"ג עמוד שני שהשיב בעד הרי"ף ז"ל דאיהו גריס להאי אי נמי דילמא ע"כ וכו' וא"כ לא הוחלפה השיטה ולזה הביא המשניות כצורתן ומ"מ נראה דלא גרסי' מלות אי נמי אלא דילמא וכו' וכמו שהגיה ג"כ ר"ש לוריא ז"ל: ועיין בהרא"ש ז"ל ג"כ שכתב שיש מי כפי' שם דהאי מוחלפת ר"ל החליפו שיטתן להקל בסלוק תריסין טפי מאחריני משום דהוי צרכי רבים ואין רוב צבור יכולין לעמוד בה:] אי נמי ע"כ ל"ק ב"ה הכא אלא משו' דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים אבל התם לא וב"ש ס"ל דיש בנין בכלים: (ולפירוש תוס' ז"ל אתי שפיר דב"ה הם דס"ל דיש בנין בכלים כדסתם לן תנא בראש פרק כל הכלים):

נענע ומצאתי שנקד הר"מ דילונזאנו ז"ל הנון השנייה בפתח:

ובה"א עומד ואומר זה וזה אני נוטל. ביד פ' שני דהלכות יו"ט סי' ה' ובטור א"ח סי' תצ"ז ובסי' תקי"ח ובגמ' פריך וב"ה למה לי למימר זה וזה אני נוטל לימא מכאן אני נוטל למחר וכי תימא ב"ה לית להו ברירה והתנן בפ"ז דאהלות מת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים נפתח אחד מהם הוא טמא וכולן טהורין חשב להוציאו באחד מהן או בחלון שהוא ד' על ד טפחים מציל על כל הפתחים בש"א יחשוב עד שלא ימות המת ובה"א אף משמת וקס"ד דבברירה פליגי ובכלים שהיו בהן בין מיתה למחשבה ב"ש סברי לא אמרי' הוברר דמעיקרא דעתי' להכי הואי ולא ירדה טומאה לשאר הפתחים וב"ה סברי הוברר וסבירא לן השתא דבנפתח אחד מהם נמי הוו פליגי בכלים דמעיקרא וטהורים דקתני לעיל לדברי הכל בכלים דמכאן ולהבא דוקא אבל למפרע לא ואפי' ב"ה לית להו הוברר ואין מטהרין אלא כלים דלבסוף לאחר המחשבה אבל הראשונים טמאים וב"ש מטמאים אף האחרונים דקסברי משירדה תורת טומאה לפתחים לפני מחשבה במיתת המת שוב אינו עולה מהם אלא ע"י מעשה כגון נפתח ובנפתח אחד מהם לא פליגי מידי. רבא אמר לעולם למפרע נמי מטהרין ב"ה דאית להו ברירה והכא במתני' היינו טעמא דצריך לברר ולומר אלו אני נוטל דילמא למחר מטלטל ובורר השמנים ושביק הא ושקיל אידך נמצא מטלטל מה שלא הזמין שהרי לא היה דעתו אלא בכדי צרכו הלכך אומר זה וזה אני נוטל ולמחר על כרחך הני הוא דשקיל. ופרכי' והא אמרת בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגי ואין מנענע אלמא לא בדק מאתמול הכחושים והשמנים ואכתי איכא למיחש ומשני ה"מ מעי"ט כלומר היכא דידע מעי"ט דהני הוא דאזמין דתו בין שהם כחושים בין שהם שמנים לא שקיל אחריני שהרי יודע שמוקצים הם שלא זמנן אבל אם לא בירר דבריו מעי"ט אלא אמר סתם מכאן אני נוטל כשבא לבררן בי"ט אסור משום דזימנין דמשתכחי השמנים למראה עיניו כחושים במשמוש או אפכא ונמצא שטלטל מידי דלא חזי ליה פי' שכל אותן שטלטל יותר על צרכו מוקצין היו א"נ דזימנין דמשתכחי כולהו כחושים ושביק להו ואתי לאימנועי משמחת י"ט אבל כשאתה מזקיקו לברר דבריו מעי"ט שוב אינו סומך אלא על אלו בין יהיו כחושים או יהיו שמנים ולדעת כן זמנן ובא ונוטלן ולא מימנע: ובירוש' מחלפא שיטתהון דב"ש דהכא אמרי לא יטול אא"כ נענע מבע"י ולקמן פ' המביא תנין ועוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר ור' אליעזר לאו שמותי הוא חומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים. מחלפא שיטתון דרבנן דהכא אינון אמרין עומד ואומר זה וזה אני נוטל ולקמן פ' המביא תנן וחכמים אומרים עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן ומשני עוד אינון אית להון חומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים ע"כ:

משנה ד

זימן שחורים וכו'. ביד שם סי' ו' ואיתה בירושלמי פ"ד דמעשר שני ובטור א"ח סי' תצ"ז ותוס' פ' לא יחפור (בבא בתרא דף כ"ג.) ובגמ' איתא לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב ומתני' נמי הכי אמרה דהא איכא למיתלינהו להנך שחורים באותם שהיו אתמול בקן שבצדו וכן הלבנים ולומר נהפכו ולא תלינן אלא אמרי' מעלמא אתו ומרובא פירשו. ומשני כדאמר אביי בסיפא בדף הכא נמי בדף פי' שיש דף לפני השובך בולט ויוצא ממנו ושם באים ויושבין יונים דמעלמא תדיר שיראים ליכנס לקן מפני שאותן שבקן מגרשין את כל הבא אליהם וכשיוצאין לשוט אלו נכנסין הלכך חיישי' שמא מן הדף באו לקן הלכך אסורין דהוו להו כולהו קרובים שבדף ושבקן הלכך זיל בתר רובא עד כאן ומכל מקום אנן קיימא לן הלכתא כר' חנינא: עוד גרסי' בגמ' לימא מתני' דקתני שלשה ומצא שנים מותרין רבי היא ולא רבנן דתניא הניח מאתים ממעות מעשר שני ומצא מנה מנה מונח ומנה נוטל ונשאר הך מנה ממעות מעשר שני דברי רבי וחכמים אומרים הכל חולין הואיל ולא העלם לירושלם ודאי לא הפרידם זה מזה ושניהם נטלם והניחם במקום אחר וזה חולין הוא שהניח הלום אחרי כן ושכח. ומשני רב אשי הכא בגוזלות אפי' מקושרין וכיסים דוקא מקושרין עסיקי' ומיתוקמא שפיר כרבנן דגוזלות דמדדין מנתחי אהדדי ואיכא למיתלי לקולא דחד מינייהו הוא דאזיל ליה אבל כיסים לא מנתחי ואדר בא ונטלן וכיון דמקושרין הן שניהם נטל ורבי סבר כיסים נמי זימנין דמתעכל קטרייה והבא ונטלן שמא לא מקושרין מצאן וחטף האחד והלך לו: **בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורין**. דרך כל שובכין להיות מעט מן דף העליה בולט חוץ למחיצה של כל קן וקן ושם היונים יוצאים לאויר ונוחים שם כרצונם וחוזרין לקן רש"י ז"ל. ובגמ' לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר ר' חנינא רוב וקרוב הלך אחר הרוב כי הכא דלא אמרי' אל אותם שזימן בתוך הקן שהוא קרוב ללפני הקן אלא אמרי' מעלמא אתו שהוא רוב ומשני אמר אביי בדף דכולהו קרוב נינהו הלכך הלך אחר הרוב דמעלמא דאיכא תרתי רוב וקרוב. ורבא אמר הא לא איצטריך לאשמועי' אלא בשני קנים זו למעלה מזו עסיקי' ול"מ זימן בתחתונה ולא זימן בעליונה ומצא בתחתונה ולא מצא בעליונה דאסירן דאמרן הנך אזלו לעלמא והנך אשתרבובי אשתרבוב ונחות אלא אפי' זימן בעליונה ולא זימן בתחתונה ובא ומצא בעליונה ולא מצא בתחתונה הנך נמי אסירי דאמרי' הנך אזלו לעלמא והנך סרוכי סרוך וסליקו פי' ותנא דאיצטריך לאשמועי' אסירין לאו כשזימן את של תחתונה ולמחר מצא בתחתונה לפניה ולא בתוכה ולא מצא בעליונה כלום איצטריך למימר דאסירי דחיישינן דלמא הני דאזמין אזדו להו והנך שמצא לפניה

משל עליונה באו ואשתרבובי אשתרביב למטה ונחיתו הא לא איצטריך אלא אפי' זימן בעליונה בתוכה ולא זימן את של תחתונה ולמחר מצא בעליונה לפניה ולא בתוכה ולא מצא בתחתונה כלל אסירי ולא תימא לאו אורחייהו למיסרך ולמיסק אלא אסרוכי אסרוך מן התחתונה המוקצית וסלוק לפני העליונה ואסירי:

ואם אין שם אלא הן הרי אלו מותרין. מוקמי' לה במדדין דליכא למיחש דאתו מעלמא אבל במפריחין אפי' פריחה מועטת כל היכא דאיכא למיחש דילמא אתו מעלמא אסירין:

משנה ה

בש"א וכו'. רש"י והרי"ף והרא"ש ז"ל גרסי בבא דְּעֲלִי ברישא ופי' עלי כמו בתוך הריפות בַּעֲלִי דבספר משלי (כ"ז) ובתר בבא דעלי בבא דעיר ובתרייהו בבא דתריסין וכן בירושלמי וכן משמע מסוגיית הגמ' שכתבתי לעיל. אבל הרמב"ם ז"ל נראה דגריס בבא דתריסין ברישא וסמוך לה בבא דעור דתרוייהו טעמא הוי משום דהתירו סופן משום תחלתן כמו שאכתוב בסמוך ואח"כ בבא דעלי. ופי' רש"י ז"ל שם בספר משלי וגם מפרשים אחרים שנקרא עֲלִי על שם שמעלין ומכין בו תמיד: וכתבו תוס' ז"ל אין נוטלין את העלי לקצב עליו בשר ותימא הא בצריך לגופה וכל כלי שצריך לגופו או למקומו אפי' מלאכתו לאיסור נוטל אותו בי"ט וי"ל דבפ' כל הכלים מוקמינן לה במוקצה שיש בו חסרון כיס דכ"ע מודו דאסור כגון סיכי זירי ומזורי דקפיד עלייהו וב"ה שמתירין היינו דוקא משום שמחת י"ט כדמפרש בגמ' ע"כ. בטור א"ח סי' תצ"ט. ובגמ' תנא ושוין שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו דאתעביד ליה צורך י"ט וה"מ מחמה לצל אבל לצורך גופו ולצורך מקומו מותר: אמר אביי מחלוקת בעלי אבל בתברא גרמי דהיינו המיוחדת לקצב עליה בשר ד"ה מותר והא אשמעינן דלא תימא ה"ה אפי' תברא גרמי והא דקתני (עלי) להודיעך כחן דב"ה דאפי' דבר שמלאכתו לאיסור נמי שרו א"נ לא נצרכא הא דאביי אלא אפי' לחברא גרמי חדתא דמהו דתימא חייס עלה ומימלך ולא תבר ונמצא שטלטל שלא לצורך קמ"ל כיון דשחטה לתבירא קיימא ולא ממליך אע"ג דחדתא היא:

אין נותנין את העור לפני בית הדריסה. בטור א"ח סי' תצ"ט ועי' במ"ש בשבת פ' במה טומנין סי' ב'. ובגמ' ושוין שמולחין עליו לבשר לצלי ואע"פ שהמלח מועיל לעיבוד ואמר אביי לא שנו אלא לצלי סתם דאין מולחין אותו יפה אבל לצלי כעין קדרה כגון אדם המולח צלי יפה יפה וכ"ש לקדרה עצמה שצריך מלח הרבה לא וכתבו תוס' ז"ל

לאו משום דצריך מליחה לצלי כדמפרש בחולין אלא משום שנהגו למולחו כדי ליתן טעם ע"כ:

תריסין. גמ' אמר עולא שלשה דברים התירו סופן משום תחלתן ואלו הן עור לפני בית הדריסה ותריסי חנויות וחזרת רטיה במקדש דבפ' בתרא דעירובין ורחבה אמר ר' יהודה (אמר) אף הפותח את חביתו ומתחיל בעיסתו ע"ג הרגל דבפ' בתרא דחגיגה ואליבא דמ"ד התם יגמור ואידך בפלוגתא לא קמיירי והני דהכא לאו פלוגתא נינהו דב"ש במקום ב"ה אינה משנה: ובגמ' מפ' מאי אשמעי' כולהו תנינן להו: ובמתני' פי' רש"י ז"ל מלת תריסין כמו שפי' ר"ע ז"ל אבל לעיל בגמ' בפירקין דף י' פי' רש"י ז"ל תריסין דלתות החלונות של החנויות שסוגרין בהן החלונות בלילה ומסלקים אותם ביום ונותנין אותם ושוטחין עליהם תבלין למכור לרבים ע"כ:

וב"ה מתירין אף להחזיר. ביד פ"ד דהלכות יו"ט סי' י"ב:

אין נותנין את העור כו'. ביד שם פ"ג סי' ג':

אין מוציאין כו'. ביד שם פ"א סי' ד' ובטור א"ח סי' תקי"ט ומייתי לה בגמ' פ' כל הכלים (שבת דף קכ"ד) ובפ' משילין (ביצה דף ל"ז) ופירשו תוס' והר"ן ז"ל אין מוציאין לא את הקטן למולו או לטיילו בחוץ ע"כ. וכתב עוד הר"ן ז"ל דמשום דאיכא משום עונג י"ט לטייל את הקטן ולולב לצאת בו וס"ת נמי לקרות בו התירו ב"ה שהרי יש בהן צורך קצת. ומה שכתב הרב אלפס ז"ל וה"ה להוציא כלים בכה"ג נמי הוא שיש בהן צורך ליום קצת אבל אם אין בה צורך היום כלל אסור ולוקה כאבנים וכיוצא בהן זו היא הסכמת האחרונים ז"ל אבל מדברי רש"י ז"ל נ"ל דהוצאת כלים אע"פ שאין בהן צורך ליום כלל כל שאינו מוציא אותן לצורך מחר שרי ואף דברי הרב אלפס ז"ל מטין כן עכ"ל הר"ן ז"ל ובטור א"ח סי' תקי"ח:

משנה ו

אין מוליכין כו'. ומצאתי שנקד הר"מ דילונזאנו ז"ל שֶׁהוּרְמוּ השי"ן בסגו"ל וההה"א בשור"ק והרי"ש בשב"א וכתב כמו מדוע הוּטְלוּ כי הוּבְאוּ בית ע"כ:

אמרו להן ב"ש לב"ה גזרה שוה חלה ומתנות מתנה לכהן מכ"ד מתנות כהונה:

כשם שאין מוליכין את התרומה וכו'. הך מתני' אדחיא לה וכו' לשון ר"ע ז"ל אמר המלקט ונקטי' כר' יוסי דמוקי לפלוגתייהו בהא ומתני' אחרים היא. ובגמ' בעי נימא מתני' דלא כר' יהודה נמי דתניא א"ר יהודה לא נחלקו ב"ש וב"ה על המתנות שהורמו מעי"ט שמוליכין עם המתנות שהורמו מהיום ונשחטו מהיום לא נחלקו אלא להוליכן בפני עצמן שבש"א אין מוליכין ובה"א מוליכין ומתני קתני בין שהורמו מהיום וקס"ד

דבנשחטו היום קא מיירי ואסר ותירץ רבא מי קתני שהורמו מהיום ונשחטו מהיום שהורמו קתני ולעולם שחיטתן מאמש אבל בהנך דנשחטו בי"ט מודו וכאחרים נמי אתיא דלא נחלקו אלא על המתנות דקאמרי אחרים בברייתא בנשחטו מאמש קמיירי ואיכא בינייהו טפלה ר' יהודה מתיר לטפל של אמש עם של יום אפי' לב"ש ואחרים סברי דאפי' לטפלו נמי אסרי ב"ש ומתני' לא איירי בטפלה כלל ואיכא למימר כר' יהודה ואיכא למימר כאחרים:

לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בחרמתה. בגמ' אמר רבא דמוללין מלילות ומפרכין קטניות בי"ט ולפי זה מצינו תרומה שזכאי בהרמתה דסתם שבלין אין מפרישין תרומה עד שיעשו דגן והמולל בי"ט לאוכלן מפריש מהן תרומה על כרחו ומאי תרומה דתנן במתני' דאינו זכאי בהרמתה לכ"ע ברוב תרומות קאמר שישנן ע"י דישה ומירוח והן מעי"ט. ובטור א"ח סי' תק"ו:

משנה ז

מדוך. הוא בוכנא העלי המכה:

בפי' ר"ע ז"ל בפך של חרס ידוכנו ע"כ. נראה שקיצר לשון רש"י ז"ל או שסובר שמלת במדוכה שסיים רש"י ז"ל טעות הוא וכן ברבינו נסים ליתה אכן רש"ל ז"ל הגיה בלשון רש"י ז"ל ולא במדוכה ע"כ ונראה שלפי זה סובר רש"י ז"ל דב"ש סברי שישנה א' משני שנויין או שידוכנו בתוך פך של חרס ואפי' שידוכנו במדוך כדרכו או שידוכנו בתוך המדוכה וישנה לדוכו בעץ הפרור ונראה דאה"נ שיסבור רש"י ז"ל שנוכל לפ' בפך שר"ל שישנה לדוך המלח בדופני הפך או בעץ הפרור בתוך המדוכה אבל לא מסתבר לפרושי שר"ל רש"י ז"ל דב"ש בעי תרי שנויי חדא שיהיה בתוך הפך וחדא שיהיה המדוך עץ הפרור:

ובעץ הפרור. פי' הר"ן ז"ל בפ' כל שעה בשם הרמב"ן ז"ל דעץ פרור לאו היינו כף שמערין בו את הקדרה בעודה ע"ג האור אלא הוא עץ שתוקעין בו עצים ובולטין ממנו אילך ואילך וממחין ומפררין בו כל מאכל עבה וע"ש כך נקרא עץ פרור ועיקר תשמישו לאחר שמסלקין את הקדרה מן האור ומניחין אותה ע"ג הקרקע ע"כ:

והמלח במדוך של עץ. דס"ל לב"ה דנהי דמלח בעי שנוי אבל סגי בהאי שנוייא זוטא:

ובה"א תבלין נדוכין במדוך של אבן. תימא דמשמע הכא דתבלין מותר לדוך בלא שנוי ובמסכת שבת קאמר פלפלין בקתא דסכינא חדא שרי תרי תרי אסיר וכי תימא דיש חלוק בין פלפלין לתבלין זה אינו דבהדיא קאמר בתוספתא עלה דהכא פלפלין הרי היא כתבלין וי"ל דהתם מיירי בשבת ותדע דשמעתא דהתם מיירי בשבת (הגהה

פי' כיון דכולה מסכת איירי בשבת) דאם רצה לומר ביום טוב הוי ליה לפרש (כדפירש הקונטריס [*) הגה"ה. נלע"ד שהן מלות יתירות ואפי' אי קושטא הוה הן מלות טפלות ולפחו' הל"ל ודלא כפי' הקונטריס וגם מה שכתב הר"ן ז"ל שמכאן תשובה על רש"י ז"ל שפירש ההיא דרב יהודה דפלפלין דבי"ט מיירי קשה לע"ד יותר שלא נמצא פי' זה אלא שם בתוס' בשם ר"ח שכתבו בשם רב אחאי דשאלתות ע"ש: אחר כך מצאתי שגם הרא"ש ז"ל תמה על רש"י ועל ר"ח ועל השאלתות שהרי מכאן מוכח דהתם לא איירי רק בשבת:] והכא מיירי בי"ט וא"כ שרי כדרכו ואפי' במדוך של אבן אבל מלת של ים צריך שנוי לדוך אותו גרעין גרעין אבל שליניוני אין צריך שנוי הואיל והוא עשוי בידי אדם תוס' ז"ל והביאוהו הם ז"ל בשבת ס"פ תולין ובגמרא מתני' דלא כי האי תנא דתניא א"ר מאיר לא נחלקו ב"ש וב"ה על הנדוכין שנידוכין כדרכן ומלח עמהן פי' רש"י מלת ותבלין כאחד (הגהה תימה שכתב רש"ל ז"ל שנ"ל שמלת כאחד שפי' רש"י ז"ל דלאו דוקא אלא כלומ' באותה שטה זה אחר זה) לא נחלקו אלא לדוכה בפני עצמה כשאר תבלין שבש"א מלח בפך ובעץ הפרור ע"י שנוי ולא כדרכה ולצל דהיינו דבר מיעט אבל לא לקדרה ובה"א לכל דבר נדוכת כדרכ' ואפי' לקדרה ורב יהודה אמר שמואל סבר כי האי תנא דהאי ברייתא דאמר שמואל כל הנדוכין נדוכין כדרכן ואפילו מלח ומסקנא דהלכתא דהטייה מיהא בעי מלת. וביד פ"ג דהלכות יו"ט סי' י"ב ובטור א"ח סי' תק"ד:

משנה ח

הבורר קטניות וכו'. ביד שם סי' ט"ו ט"ז ותוס' שבת פ"ז דף ע"ד:

בורר אוכל ואוכל. ולאו היינו ברירה אבל אינו מותר לברור הפסולת. ותימה דבמסכת שבת קאמר מה דרכו של בורר נוטל האוכל ומניח הפסול' והכא משמע שאין ברירה בכך דקרי ליה שנוי וי"ל דהתם ה"פ נוטל האוכל עצמו ומניח הפסולת פי' יזרוק אותו ומ"מ פסולת מתוך האוכל הוי ברירה א"נ התם שהפסולת מרובה על האוכל ואז ודאי הוי אוכל מתוך הפסולת דרך ברירה אבל הכא מיירי שהאוכל מרובה על הפסולת דאז הוי פסולת מתוך האוכל דרך ברירה תוס' ז"ל: והגרסא בירוש' בורר אוכל אוכל בלי ויו: וכן הגיה ג"כ ה"ר יהוסף ז"ל:

בורר כדרכו. פי' אפי' ליטול הפסולת ולהניח האוכל:

ברור כדרכו בחיקו. ונלע"ד בחיקו ר"ל אפי' לשמור דאע"ג דלא הוי דומיא דקנון ותמחוי ונפה וכברה דהנהו ר"ל שעושה הברירה בהם וקצת הוכחה לזה מהא דתנן בפ"ד דמעשר ראשון המולל מלילות של חטים מנפה מיד ליד ואוכל ואם נפה ונתן לתוך חיקו חייב וכן מצאתי ג"כ שפי' בית יוסף בא"ח סי' שי"ט. וז"ל בקיצור וצריך לומר דהא כדאיתא

והא כדאיתא דחיקו היינו שבורר ונותן לתוך חיקו ונפה וכברה וקנון ותמחוי היינו שעושה הברירה בהם ע"כ. ומלת חיקו י"מ חיקו שוליו כמו ומחיק הארץ ופי' הרמב"ם ז"ל וכשהפסולת מרובה על האוכל אין מחלוקת שבורר ונוטל את האוכל ע"כ וזה תלוי בפי' ברייתא דרשב"ג דבגמרא ועיין בהר"ן ז"ל: ור"ע ז"ל תפס פי' רש"י ז"ל:

בקנון. אית דלא גרסי ליה במתני' וגם בירוש' ליתיה. וגם ה"ר יהוסף ז"ל מחקו. ופי' רש"י במכלתין דף י"ב ובשבת פ' כלל גדול (שבת דף ע"ד) כלי עץ שעושין כעין צנור רחב מאחריו וקצר מלפניו ובעלי מטבע עושין אותו והבורר בו קטנית נותן קטנית במקום הרחב ומנענעו והקטנית מפני שהיא סגלגל מתגלגל ויורד דרך פיו הצר והפסולת נשאר בכלי:

אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה משום דמיחזי כבורר לימים מרובים. ובירוש' דפירקין ודפ' כלל גדול דשבת תני הבורר בי"ט סופג את המ' ופרכינן והא תנינן בורר כדרכו וכו' ומשני דר"ג היא מתני' דר"ג אומר אף מדיח ושולה ע"כ: ובטור א"ח סי' תק"י:

משנה ט

ובה"א וכו'. ולא שרו ב"ה אלא לשלוח ע"י אדם אחד או שנים אבל שלשה בני אדם וכ"ש יותר אסור דאוושא מילתא. ורבינו אפרים ז"ל פי'. מפני שנראה האנד מוכר והשני לוקח והשלישי סרסור ע"כ. ובגמ' בעי רב אשי תלתא גברי ותלתא מיני מאי מי אזלינן בתר כל מין ומין ושרי כי היכי דיכול לשלוח איש אחד עם כל מין זה בלא זה השתא נמי שרי או דילמא השתא מיהא אוושא מילתא וקאי בתיקו וביד כולה מתניחין עד סוף הפרק פ"ה דהלכות יו"ט סי' ו' ז' ח':

ור"ש מתיר אף בתבואה. כך צ"ל: ירוש' תני משלחין חטים שהן מאכל עסיות פול שהוא מאכל טריות שעורים שהן מאכל בהמה לא כך תני בשם ר"ש לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל אתיא דר"ש בשיט' ר' עקיבא רבו כמה דר' עקיבא אמר לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל כן ר"ש אומר לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל:

משנה י

משלחין כלים. שבת פ' במה אשה (שבת דף ס') והרא"ש פ' האשה שהיא עושה דף פ':

ואע"פ שיש בהם כלאים תוס' פ' בא לו (יומא דף ס"ט) ותוס' פרק שבועות בתרא דף כ':

אבל לא סנדל מסומר. לשון רש"י ז"ל שלפנינו סנדל של עץ מחופה עיר ומסמרים קבועים בו ע"כ: ובגמ' אמר אביי מדקתני אין משלחין אותו ש"מ מותר לטלטלו דאי ס"ד אסור לטלטלו השתא לטלטלו אסור משלחין מיבעיא ונ"מ דמתני' דלא כר"א בר"ש דאמר במסכת שבת פ' במה אשה אסור אפי' בטלטול:

ר' יהודה אומר אף לא במנעל לבן וכו'. תוס' פ' הפרה דף נ"ט ודס"פ בן סורר ובגמ' תנייא ר' יהודה מתיר בשחור ואוסר בלבן מפני שצריך ביצת הגיר שהוא מין קרקע המשחיר ר' יוסי אוסר בשחור מפני שצריך לצחצחו ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתרי' באתריה דר' יהודה בשרא לתחת פי' לפנים הלכך אין צריך לצחצח באתריה דר' יוסי בשרא לעיל ודרך מקום בשר להיות בו מרטים מרטים וקליפות קליפות וצריך לצחצחו פי' להחליקו: **כל שנאותין בו**. בחול וכו' לאתויי תפלין (הגהה מכאן הביא ראיה בספר תרומת הדשן סימן ע' דמותר גמור הוא לטלטל התפילין בשבת ויום טוב דאל"כ היאך משלחין אותם ע"כ): וכתב הר"ן ז"ל בפ' במה אשה דזה הכלל דקתני הכא אמנעל שאינו תפור קאי שאין נאותין בו בחול כמו שהוא בלי תפירה אבל סנדל המסומר אע"ג דנאותין בו בחול החמירו בו הואיל ובאתה תקלה על ידו עכ"ל ז"ל וכאן כתב מיהו סנדל המסומר לא דמאן דחזי אמר מדשרו רבנן לשלחו ש"מ מותר לטלטלו ע"כ: ואיתא להאי בבא פ' במה אשה בירושלמי ובטור א"ח סי' תקט"ז:

פרק ב

משנה א

יום טוב שחל כו'. ביד ר"פ ששי דהלכות יו"ט וסי' ה' י' ובטור א"ח סי' תקכ"ז: **ועושה תבשיל מעי"ט**. וי"מ דוקא תנן מעי"ט ולא יום או יומים קודם. וק"ק לע"ד דמשמע קצת מלשון המשנה דקתני ועושה תבשיל מעי"ט וסומך עליו לשבת שצריך לכתחלה לבשלו מעי"ט לשם כבוד שבת ואז מותר לו להוסיף בי"ט לכבוד שבת דאי לא תימא הכי הל"ל ומניח מעט תבשיל מעי"ט וסומך עליו לשבת או ליתני הכי ושומר מעט תבשיל מעי"ט וסומך עליו לשבת וכי תימא אה"נ דבעי לבשלו מעי"ט לשם שבת ליתא דהא לא קיימא לן הכי לכן נלע"ד דמש"ה קתני מתני' בהאי לישנא לאשמועי' שאפי' שאינו רוצה לבשל כלל מעי"ט לצורך י"ט אלא בי"ט עצמו הוא מבשל לצורך י"ט מ"מ צריך הוא לבשל תבשיל כל דהו מעי"ט לצורך שבת אבל אה"נ שאם הוא מבשל מעי"ט לצורך י"ט שלוקח ממנו מעט ועושה בו ערובי תבשילין וסומך עליו לשבת: ובגמ' בלשון שני אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא דמידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא הלכך לא מוכחא מלתא שהרי בכל יום יש לחם ודייסא נמי לא דדייסא נמי לא מלפתא דא"ר זירא הני טפשאי בבלאי דאכלי נהמא בנהמא: והאי תבשיל דבעינן אסמוכה בגמ' אקרא דכתי' זכור את יום השבת לקדשו זכרהו מאחר שבא להשכיחו פי' רש"י ז"ל אין זכירה אלא בדבר המשתכח זכרהו מאחר שבא להשכיחו פי' כשבא י"ט בע"ש קרוב

שבת להשתכח מחמת י"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח כדי כבודו והזהירך הכתוב לזכור וכשמערב עירובי תבשילין נמצא שזוכרו שהרי אינו עושה אלא מחמת שבת עכ"ל רש"י ז"ל אבל הר"ן ז"ל פי' דזכרהו מ"ט שבא לאסור עליך שלא תבשל לו והזכירהו בעירוב כדי שתוכל לבשל לצורך השבת עד כאן. ותנא מייתי לה מהכא את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו ה"ל למיכתב היום אפו ובשלו אלא רמז הוא שיש לך יום ששי שאין אופין לצורך מחר מכאן א"ר אליעזר אין אופין אלא על האפוי בחמישי בשבת ואין מבשלין אלא על המבושל בחמישי בשבת מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה: ובגמ' בעי מאי טעמא תיקנו עירוב דהא ודאי קראי לאו בעירוב משתעו ואסמכתא בעלמא נינהו ומשני רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב ולא יכלה את הכל ליום טוב ורב אשי אמר לא לכבוד שבת תקנוהו אלא לכבוד יום טוב כדי שיאמרו אין אופין מי"ט לשבת קל וחומר דמי"ט לחול לגמרי לא: וכתב הרא"ש ז"ל ויראה דנפקא מינה בין אלו שני הטעמים דלרבא צריך לערב דוקא בערב יום טוב כדי שיברור מנה יפה לשבת ולרב אשי יכול לערב אפי' קודם ערב יום טוב ויום טוב של סוכות שחל להיות בחמישי בשבת יכול לערב עי"ט עירוב אחד לשבת זו ולשבת הבאה ע"כ:

אבל מבשל הוא ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת ובגמ' בברייתא תניא ובלבד שלא יערים לאחר שבשל לצורך י"ט ואם הערים אסור לאכול דאחמור רבנן בהא מלתא שלא לעקור תורת עירוב ול"ד להערמה דרב אדא בר אהבה דמלת גרמא גרמא דאין עיבוד באוכלין ואי משום טרחא הא עדיפא דילמא חס שלא יסריח הבשר ומימנע ולא שחיט רש"י ז"ל:

בש"א שני תבשילין. גמ' מתני' דלא כי האי תנא דתניא א"ר שמעון בן אלעזר מודים ב"ש וב"ה על שני תבשילין שצריך על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שבש"א תבשיל אחד פי' דג וביצה שעליו אינו חשוב אלא תבשיל אחד וצריך עוד תבשיל אחר ובה"א שני תבשילין פי' דג וביצה שעליו חשוב שני תבשילין זו היא גרסת תוס' ז"ל ומסיים ר' שמעון בן אלעזר ושוין שאם פרפר ביצה מבושלת ונתן לתוך הדג או שרסק קפלוטות ונתן לתוך הדג שהן שני תבשילין דלחודי' קאי:

ומודים בדג וביצה שעליו. נ"א ושוין בדג וביצה שעליו:

אכלו או שאבד. אותו תבשיל שבשל מעי"ט כך נראה שצ"ל בפי' ר"ע ז"ל. אבל הה"נ אם נאבד מע"ש קודם שבשל לצרכי שבת כדפי' רש"י ז"ל:

סומך עליו לבשל בשבילו ופי' ר"ע ז"ל אבל מתחלתו אין עירובי תבשילין פחות מכזית. אמר המלקט מסקנא בגמ' בין בתחלה בין בסוף בעי שיעור ומאי כל שהוא דאית ביה

כזית וכן כתבו הגהות מיימוניות דוק וכן פסק בטור א"ח שם סי' תקכ"ז דבין בתחלה בין בסוף שיעורו בכזית וכן שם בשלחן ערוך סעיף ג':

משנה ב

ובה"א כלים וכו'. ביד פכ"ג דהלכות שבת סי' ח' ובפ"ד דהלכות יו"ט סי' י"ז ובטור א"ח סי' שכ"ג ושכ"ו ותקי"א (הגהה ולהטביל כלי חדש הניקח מן הגוי בשבת יש מתירין משום דס"ל דהא דתנן אין מטבילין כלים בשבת היינו כלי ישן של ישראל הנטמא משום דחיישי' אי שרית ליה לאטבוצינהו בשבת משהו להו עד השבת שהוא פנוי ואתי בתוך כך לידי תקלה להשתמש בהן תרומה דזה לא שייך למגזר גבי כלי חרש שאין הטומאה מצויה בו ויש אוסרין והטעם שלהם הוא דס"ל דבכל הכלים גזרו ולא משום תרומה אלא משום שמא יטלנו ויעבירנו ד' אמות בר"ה א"נ משום מתקן כלי ולשני הטעמים אין חילוק בין שבת לי"ט דלטעם הראשון גזרו י"ט משום שבת ומטעם השני הגזרה היא ג"כ משום י"ט עצמו וגם לטעם השני אין חילוק בין כלים חדשים לישנים ע"כ מספר לבוש החור שם סימן שכ"ג):

כלים מלפני השבת. גמ' דכ"ע מיהת כלים בשבת לא מ"ט אמר רבה גזרה שמא יטלנו בידו ויעבירנו ד' אמות בר"ה וגזרה בור בחצרו אטו בור בר"ה וגזרה י"ט אטו שבת ולא הוי גזרה לגזרה דיום טוב ושבת אחת היא ורב יוסף אמר גזרה משום סחיטה וגזרינן כלים דלאו בני סחיטה נינהו אטו כלים דבני סחיטה נינהו רב ביבי אמר גזרה שמא ישהה ואתי בהו בתוך כך לידי תקלה להשתמש בהן תרומה ותניא כותיה דרב ביבי כלי שנטמא מעי"ט אין מטבילין אותו בי"ט גזרה שמא ישהה ופירשו רש"י והר"ן ז"ל שמא ישהה אי שרית ליה לי טבולינהו בי"ט או בשבת משהה לה בטומאתם עד י"ט שהוא פנוי ומתוך כך אתי להשתמש בהן בטומאתן ועוד שנמצא שהוא משהה מלאכתו למועד אבל טהרת גופו כיון דחמירא ליה לא משהה וב"ש לא פלוג ע"כ. רבא אמר מפני שנראה כמתקן כלי כדפי' כבר ר"ע ז"ל:

ואדם בשבת. כתב ב"י בטור א"ח שם סי' שכ"ו וז"ל אחר שהביא סוגיית הגמרא ורבינו קיצר בדבר וכך ה"ל לכתוב מפני שנראה כמיקר ואפילו אם טובל במים סרוחים לפעמים אדם מיקר עצמו במים סרוחים ובימות הגשמים דליכא למימר דמיחזי כמיקר נראה כיורד לרחוץ עצמו מטנוף וצואה שבגופו ע"כ:

משנה ג

ושוין שמשיקין וכו'. ביד בהלכות שבת פכ"ג סי' ח' ובפ"ד דהלכות יו"ט סי' י"ז ובפ' שני דהלכות טומאת אוכלין סי' כ"א. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ושוין שמשיקין וכו' פי'

אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה על הטבילה אם תהיה בע"ש או בשבת מכל מקום בדברים אלי שנזכיר לקמן כולן מודים שמותר לעשותם ביום טוב דהיינו שמשיקין את המים וכו' ומטבילין מגב לגב וכו' משום דהא לאו טבילה היא אלא הוי כאילו שואבים מן המקוה דכיון שהן בכלי אבן שאינו מקבל טומאה אין צריך להטבילן לגמרי דבמה שהוריד הכלי מצד אחד רואין המים כמעורבין ונטהרו המים אבל כשהכלי מקבל טומאה אם ישיקו המים מ"מ עדיין הכלי טמא ויחזור ויטמא את המים ועל כן צריך להטבילם לגמרי וזה אסור לעשותו בי"ט. וגם מטבילין מגב לגב וכו' משום דלאו טבילה היא שכבר טבל לפני יום טוב עכ"ל ז"ל.

בפי' ר"ע ז"ל ונותנו במקוה מים מלוחים או עכורים לאו דוקא אלא כלומר מים שאינם ראויין לשתיה והשקה ענייננו הצפה ובמקרא ביואל והשיקו היקבים והציפו וכאן משקעים את המים הטמאים עד שיצופו מי המקוה עליהם וכן פי הרמב"ם ז"ל שיעלו המים עליו:

אבל לא מטבילין. גמ' מתני' מני לא רבי ולא רבנן דתניא אין מטבילין את הכלים ע"ג מימיו לטהרין ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן דברי רבי וחכמים אומרין מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה דר' אסר ומתני' תנן משיקין אי רבנן קשיא הטבלה דאינהו שרו להטביל ומתני' קתני אין מטבילין ומשני אי בעית אימא רבי ורישא דמילתא דרבי דאיירי בהטבלה למיסרה הא השקה שריא אייר בי"ט וסיפא דמילתיה דאסר אף השקה אייר בשבת וכן רבנן נמי רישא אייר בי"ט וסיפא בשבת וה"ק מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו בי"ט וכ"ש דמשיקין ומשיקין את המים בכלי אבן בשבת השקה אין הטבלה לא וכולה מתני בי"ט ואליבא דרבי ואיבעי' אימא מתני רבנן היא וכולה מתני' בשבת הלכך הטבלה אסירה והשקה שריא כרבנן דאמרי משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת השקה הוא דשריא הא הטבלת כלים אסירא אבל בי"ט אפי' הטבלת כלי ע"ג מימיו מותר והרמב"ם ז"ל נראה שתפס בפירושו וגם שם בהלכות שבת פכ"ג וגם בהלכות י"ט פ"ד כי האי אוקימתא תנייתא וז"ל בפירושו אבל לא מטבילין שיעורו אבל לא מטבילין כלי טמא ע"ג מימיו וכל זה בשבת אבל בי"ט מותר לו להטביל כלי ע"ג מימיו ויטהר המים והכלי כאחד ומה שהצריכו לטהר המים לפי שהמים הטמאים הם מתוקים ומי המקוה אינם ראויין לשתיה ע"כ:

מגב לגב. פי' בתוספת י"ט ולשון גב השנוי במשנתנו נ"ל שהוא מלשון ולחשוף מים מגבא כו' ולא נהירא לע"ד אלא שהוא לשון ממעלה למעלה כמה דאת אמר זה על גב זה:

ומחבורה לחבורה. בי"ט אם הטביל כלים ע"מ לאכול פסחו עכ"ל ר"ע ז"ל [*) הגה"ה כתב הר"פ ז"ל זו הטבילה שפי' ר"ע ז"ל אינה צריכ' אפי' משום מעלה דרבנן אלא אם רצה לעשותה מעצמו לתוספת קדושה ועיין בפי' רש"י ז"ל. ורבינו חננאל ז"ל פי' מחבורת תרומה לחבורת הקדש וכן דעת הרמב"ם ז"ל בחבורו פרק י"ד מהלכות שביתת יום טוב. וקשה לפי' ר"ע ז"ל מה שייך בי"ט להטביל כלים מחבורה לחבורה שאינו יכול למשוך ידו מן הפסח אחר שזרק הדם ואע"פ שאפשר שמשך ידו מקודם ועתה רוצה לטבול ביום טוב מ"מ דוחק הוא ע"כ:] אמר המלקט או אם הטביל כליו מחבורת אכילת חולין לאכול מעשר שני בחבורה אחרת כדפי' הרמב"ם ז"ל שנראה שמשם העתיק ר"ע ז"ל רוב פי' מתני' דזה לשון רש"י ז"ל מגב לגב מי שהיו כליו טמאים והטבילן לדעת דריכת זיתיו ונמלך לעשות גתו עושה גתו ע"ג טבילה זו שהטביל לשם כדו ואין צריך לחזור ולהטביל לשם גת וההיא טבילה שנייה הבא להחמיר על עצמו ולהטביל קתני מתני' שהוא מטביל בי"ט שאין כאן תקון כלי ואינה טבילה שהרי אינה צריכה:

מחבורה לחבורה. נמנה בחבורה זו על פסחו והיה טמא או כליו טמאים וטבל לדעת כן הרשות בידו ואין צריך לחזור ולטבול וקתני במתני' דאם בא להחמיר ולהטביל כליו לשם חבורה אחרת מטביל בי"ט ע"כ. ונראה דאפי' לפי' הרמב"ם ז"ל גבי סיפא דמחבורה לחבורה נצטרך לפרש שבא האדם להחמיר על עצמו או על כליו להטבילן שנית דלא אשכחן לה דמתנייא בשום דוכתא. אח"כ מצאתי במגיד משנה שפי' שם בהלכות י"ט פ"ד בשם ר"ח ז"ל מחבורת תרומה לחבורת שלמים ע"כ:

משנה ד

בסוף פי' ר"ע ז"ל אבל נדרים ונדבות ד"ה אין קריבין בי"ט לא עולות ולא שלמים ע"כ. אמר המלקט ולפום האי פירושא מתני' דלא כי האי תנא דתניא א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על עולה שאינה של יום טוב כגון נדר ונדבה שאינה קריבה דאית בה תרתי לאיסורא אין בה אכילת אדם ואפשר לאחר זמן ועל שלמים שהן של יום טוב כגון חגיגה ושלמי שמחה שקריבין דאיכא תרתי להיתרא אכילת אדם והן זמנן ברגל ואם יעבור הרגל בטל קרבנו דהא תנן עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו על מה נחלקו על עולה שהיא של יום טוב ועל שלמים שאינם של יום טוב שבש"א לא יביא ובה"א יביא אלמא שלמים דנדרים ונדבות לב"ה קריבין ותנא אחרינא איכא בגמ' דמפ' כפי' שהביא ר"ע ז"ל ובהכי לא קשיא לעולא דהכי משני רב יוסף בגמ':

משנה ה

[**ב"ש אומרים**]. מתני' מייתי לה בשבת פ' כירה (שבת דף ל"ט:)

לא יַחֵם. בניקוד ציר"י תחת החי"ת של יחם. ופשיטא דראויין לשתיה ר"ל צלולים וז"ל רש"י ז"ל שם פ' כירה ראויין לשתיה דמחים להו לשתיה ואי בעי רחיץ בהו פניו ע"כ. וז"ל תוס' ז"ל אא"כ ראויין לשתיה נראה לר"י דוקא שמחמם אותם לצורך שתיה אבל לצורך רחיצה אע"ג דראויין לשתיה אסרי ב"ש דהא בפ' שני דביצה אסרי ב"ש מדורה להתחמם כנגדה ואע"ג דראויה היא לבשל ולאפות ועוד אומר ר"י דמהכא נמי יש לדקדק דאי שרו ב"ש לצורך רחיצה משום דראויין לשתיה א"כ לא אתיא מתניתין אפי' כב"ש דקתני אסורין ברחיצה ומותרין בשתיה ומדקתני ומותרין בשתיה מכלל דראויין לשתיה ואפ"ה קתני דאסורין ברחיצה אלא ודאי (הגהה עיין במ"ש בפ' כירה סי' ד' בשם ה"ר יהונתן ז"ל) לא שרו ב"ש אלא כשעושה לצורך שתיה ונראה לר"י דיכול לחמם אפי' ביותר מכדי שתיה גם לב"ש ודוקא יותר מעט בכדי שיעור רחיצת פניו ידיו ורגליו אבל לצורך כל גופו לא והיינו טעמא שהבלנים חשודין דפעמים שיחממו עיקרן לרחיצה וב"ה מתירין ג"כ דוקא לרגליו אבל לא לצורך כל גופו כדמשמע בכולה שמעתין וכו' ע"כ. ואיתא בתוס' פ"ק דגיטין דף ח' וז"ל תוס' ז"ל כאן וא"ת מאיזה טעם שרו ב"ש ואפי' ראויין לשתיה הא לית להו מתוך וי"ל דמיירי כגון ששותה ומרבה לרחוץ רגליו והכי איתא בהדיא בירוש' דלב"ש צריך לשתות מהן וב"ה מתירין ודוקא לרגליו אבל לכל גופו מודו דאסור דדבר השוה לכל נפש בעינן וזה אינו ראוי אלא לבני אדם מעונגין אבל ידיו ורגליו שוה לכל נפש ע"כ וביד פ"א דהלכות יו"ט סי' ט"ז ובטור א"ח סי' תקי"א:

וב"ה מתירין. ודוקא חמין לרגליו הוא דשרו ב"ה אבל כל גופו לא כדתנן אמרו להן חכמים אם בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט אסורין ברחיצה ומותרין בשתיה:

ועושה מדורה. וכו' ב"ה קאמרי לה והכי קתני בהדיא בברייתא אבל ב"ש לא שני להו בין הנאת כל גופו להנאת אבר אחד דאפי' הנאת כל גופו דדמי לאוכל נפש כגון מדורה אסיר להו הכי מפרש בגמ':

משנה ו

שלשה דברים ר"ג מחמיר. ואיתא בתוס' שבת פ' כירה (שבת דף מ"ו) ועיין במ"ש בפ"ק דשבת ריש סי' ט':

אין טומנין את החמין וכו'. ירושלמי הדא דתימא בשלא עשה לו עירובי תבשילין אבל אם עשה לו עירובי תבשילין מותר מה בין תבשיל ומה בין חמין תבשיל דרכו לאכול ממנו חמין אין דרכו לשתות מהן ע"כ וצ"ע ושמא יובן בדברי אביי שכתבתי בסמוך. וכתב הר"ן ז"ל פרכי' עלה בגמ' ה"ד אי דאנח עירובי תבשילין מ"ט דב"ש ואי דלא אנח עירובי תבשילין מ"ט דב"ה ואוקמה רב הונא לעולם שלא הניח ואפ"ה כדי חייו שרו ליה

רבנן רב הונא לטעמיה דאמר מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת וטומנין לו קדרה אחת ומדליקין לו את הנר וקיימא לן הכי ע"כ ואביי תירץ כגון שעירב לאפיה ובשול ולא טמן חמין לשם עירוב. ומתני' חנניא היא ואליבא דב"ש דתניא חנניא אומר בש"א אין אופין וכו' כדפי' ר"ע ז"ל:

ואין זוקפין את המנורה בי"ט. בטור א"ח סי' תקי"ט ועיין במ"ש הר"ן ז"ל ס"פ כירה. ופי' רש"י ז"ל אין זוקפין משמע אם נפלה מנורה של מתחכת אין זוקפין ומושיבין אותה ע"כ וכתבו תוס' וב"ה סברי אין בנין וסתירה בכלים וא"ת והא בשבת במנורה של חוליות כ"ע ל"פ דאסור וי"ל דהתם מיירי בשבת והכא מיירי ביום טוב ולא החמירו חכמים הואיל ואין בנין בכלים א"נ י"ל דהתם מיירי שכולה של חוליות ומפרקין אותה אברים אברים אבל הכא מיירי שאין חסר כאן רק להקימה קצת ואינה בעלת אברים דכולה מחוברת היא ע"כ. ואפשר דכולה מחוברת דקאמרי לאו דוקא אלא כלומר רובא דרובא וכדמשמע מלשון הר"ן ז"ל אשר שם בפ' כירה:

ואין אופין פִּיתַן גריצות אלא רקיקין. כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל וכתב כן מצאתי וצרי' לפר' פת שלה' ע"כ וכן הגי' בכולה מתני':

אלא רקיקין. ככרות דקות עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט פי' הרמב"ם ז"ל ואין הכונה לא שיהיה הככר גדול ולא קטון אבל הכוונה רוב הבצק ומיעוטו שב"ש אוסרין שילוש אדם לישה גדולה בי"ט וב"ה מתירין זה זולתי בפסח דלד"ה אין לשין אלא שיעור חלה ע"כ וכן איתא בגמרא אמר רב שאילית את רבינו הקדוש ביחוד ואמר לי מאי פת עבה דקתני בברייתא פת מרובה ואמאי קרי לה פת עבה משום דנפישא בלישה א"נ אתריה דהאי תנא קרו לפת מרובה פת עבה והכי איתא נמי ברייתא דקתני בהדיא פת מרובה. וביד פ"ג דהלכות י"ט סי' ח' ובטור א"ח סי' תק"ו והר"ן ז"ל פי' אלא רקיקין דכיון דרקיקין נפיש טרחייהו אף הוא אינו אלא כדי שיאכל בי"ט בלבד: והוא פי' הירוש' דרקיקין דקין: וכתבו תוס' ז"ל פי' רש"י ז"ל וב"ה מתירין כדאמרי' שהפת נאפית יפה כשהתנור מלא כדאר"ש בן אלעזר לעיל ולא נהירא חדא דא"כ ה"ל לאתויי בגמ' הא דרשב"א כיון דפלוגתייהו בהכי ועוד דלא דמו כלל לפיתין גריצין לכן נ"ל דפת מרובה דקאמר לאו יותר מכדי צרכו קאמר אלא היינו פתים גדולים ביותר ועושה לצורך חול הואיל ואין בו טורח כ"כ והכי משמע בירוש' מתוך שאתה מייגעו מימנע ואינו עושה אלא כדי צרכו דפת קטן יש בו טורח יותר בעריכת כל אחד ואחד ובין גריצין ובין רקיקין היינו כדי צרכו בלבד וגם הן שוין בעבים אלא דגריצין היינו גדולות ורקיקין קטנות ע"כ ואשכחן מרובות לשון גדולות במתני' דבפ' הקומץ רבה או שפתתם פתים מרובות פי' גדולות

יותר מהדין המפורש בהן מנחת ישראל כופל א' לשנים ושנים לד': והר"ן ז"ל הכריח דודאי אף במה שצריך לו נחלקו ב"ש וב"ה בברייתא דפת מרובה שב"ש אוסרין לאפות פת מרובה בבת אחת מפני שטרחו מרובה א"נ מתוך שאין אתה מתיר לו הרבה בבת אחת אף הוא אינו אופה אלא כדי צרכו וכטעמייהו במאי דאמרי' אין אופין פתין גריצין אלא רקיקין וב"ה מתירין דלא חייש להכי עכ"ל ז"ל: ומ"מ בכולה מתני' פִּיתַן גריצין והתי"ו בניקוד פת"ח:

וחורי בגמ' במתני' וכן בפי' רש"י ז"ל כתוב וחררין: ובירוש' ר' אחא שמע לה מן הדא מה חרי האף הגדול הזה ורבנין שמעין לה מן הדא והנה שלשה סלי חורי על ראשי ע"כ ופי' בערוך מה חרי האף הגדול הזה כלומר לעשות חררות גדולות אף הוא: פ"א חררות אפויות גדולות: והנה שלשה סלי חורי כלומר חררות גדולות הראויות למלך ע"כ: והרמב"ן ז"ל כתב בסוף פ' וישב בשם רבינו סעדיה גאון ז"ל סלי לחם לבן כלחם המלך מלשון ולא עתה פניו יחורו מן הארמית שתאמר ללבן חיור והוא הנכון כי היה בכל הסלים מלחם המלך ובסל העליון מכל מיני מאכל פרעה שהיה מעשה אופה ולשון רבותינו במשנה פתין גריצין וחיורי ואמרו בירוש' רבנין שמעין לה מן הדא והנה שלשה סלי חורי על ראשי עכ"ל ז"ל משמע קצת מתוך לשונו שהיה גורס במשנה וחיורי וביד פ"ג מהלכות יום טוב סי' ח' ובפ"ד סי' י"ג:

מה נעשה לבית אביך אפשר לפ' שר"ל הואיל והן מקילין לכל ישראל אין אנו יכולין להם דבר שהרי אינם עוברין על דברי בית הלל לגמרי דאי לא תימא הכי משמע שהן דברים שאין להם לא טעם ולא ריח או אפשר לומר שחכמים באו כמפרשים דבריו כדי שלא יחשבו שהלכה כמותו ויקבעו הלכה לדורות כחומרתו ע"כ:

משנה ז

מכבדין בין המטות כתב הר"ן ז"ל ס"פ המצניע שכתב הרי"ף ז"ל בתשובה דמאן חכמים דאסרי כבוד בשבת וי"ט ר' יהודה היא אבל אנן ס"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר וליכא למיתש לאשויי גומות ע"כ וגם פה כתב דחכמים דהכא היינו ר' יהודה דהא חכמים דבמתני' דר' אלעזר בן עזריה דבסמוך כר' יהודה ס"ל והם עצמם הם חכמים דהכא אבל לר"ש דס"ל דבר שאין מתכוין מותר וקיימא לן כותיה כבוד שרי דלאו פסיק רישיה הוא וכי תימא מכל מקום הרי הוא מזיז עפר ממקומו איכא למימר דטלטול מן הצד ע"י דבר אחר משום כבוד י"ט התירוהו עכ"ל ז"ל: ובגמ' בבלית וירושלמית א"ר אלעזר ב"ר צדוק פעמים הרבה אכלתי אצל רבן גמליאל ולא היו בין המטות אלא סדינין היו פורשין ע"ג הארץ וכיון שהיו האורחין יוצאין היו קופלין אותן א"ל א"כ אף בשבת

מותרין לעשות כן של בית ר"ג היו מכניסין את המוגמר במגופה אמר ר' אלעזר ב"ר צדוק פעמים הרבה אכלתי אצל ר"ג ולא היו מכניסין את המוגמר במגופה אלא ערדסקיס פי' כלים שהן נבובין ומנוקבין היו מעשנין מעי"ט וכיון שהיו האורחים נכנסין היו פותחין אותן א"ל א"כ אף בשבת מותרין לעשות כן עכ"ל הירושלמי:

ומניחי' את המוגמר בערוך ערך גמר נראה דגריס את המגמר בלתי וי"ו בכל דוכתא: וביד פ"ד דהלכות יו"ט סי' ו' ובטור א"ח סי' תקי"א וסי' תק"ך:

ועושין גדי מקולס וכו' פ"ח דהלכות חמץ ומצה סי' י"א וכו' וכתב הר"ן ז"ל איכא מ"ד דדוקא גדי אסור מפני שאין בו אליה ומיחזי דלגבוה סליק אבל טלאים לא וליתא דבתוספתא תניא בהדיא בהא עובדא דתודוס טלאים המקולסים עכ"ל ז"ל:

משנה ח

פרתו יוצאה וכו' ירוש' אמרו לו או עמוד מבינותינו או העבר רצועה מבין קרניה א"ר יוסי ב"ר בון שהיה מתריס כנגדן א"ר חנניה פעם אחת יצאת והושחרו שיניו מן הצומות ע"כ: ועוד יותר מזה כתבתי בשבת ס"פ במה בהמה יוצאה: וביד שם פ"ד סי' ט"ז ובטור א"ח סי' תקכ"ג. ובהאי בבא דמקרדין לחוד הלכה כר' אלעזר בן עזריה משום דקאי בשיטתיה דר"ש דס"ל דבר שאין מתכוין מותר וכתבו תוס' ז"ל ודוקא במגררת של עץ דאין עושה חבורה אבל במגררת שלנו שהן של ברזל כ"ע מודו דאסור דפסיק רישיה ולא ימות היא שתולש שערות. אבל הריא"ף ז"ל כתב דאפי' קירוד מותר ובערוך בלשון שני קירוד כמין תולעים והוא רמש שנושך בבשר הבהמה והם קטנים ואין נפרדין מבהמה אלא בעשיית חבורה שאין שולפין אותה מן השיער אלא בקושי והפרדת הגדולים נקראת קרצוף ובלשון ערבי קורין לתולעת קרד ע"כ:

ושוחקין פלפלין תוס' פ' ר"א דתולין דף קמ"א ובירוש' תני של בית ר"ג היו שוחקין פלפלין בריחים שלהן ומפרש התם בפ"ק בסי' י' דהיינו משום שלא היתה טחינה כדרכה ע"כ:

רבי יהודה אומר וכו' פ"ק דפסחים דף י"א ובקצת דפוס היא חסר שם:

מפני שהוא עושה חבורה דכיון ששיניה דקות נכנסין בעור הבהמה ועושה חבורה:

וחכמים אומרים אין מקרדין וכו' ירוש' אין מקרדין שלא יבואו לידי חבורה ואין מקרצפין שלא יבואו לידי תלישה:

משנה ט

בסוף פי' ר"ע ז"ל אלא חכמים גזרו טומאה על הכברה משום כלי ארוג עד כאן. אמר המלקט כן פי' רש"י ז"ל אבל תוס' ז"ל כתבו ולי נראה דלא שייך ארוג במעשה של עץ כי

אם בכברה של סלתות דקאמר בירוש' כברה של סלתות טמאה משום שיש עליה תורת כלי שמקבלת הסובין שאינם יכולין לצאת דרך נקבים והא דקאמר כלי כברה ולא קאמר משום בית קבול ה"ק משום תורת קבול כלי כברה דחשיב קבול שלהם ע"כ: ובשם הר"ר יהוסף אשכנזי מחקו מלת כלי דגבי כברה אלא ה"ג ומשום כברה:

משנה י

עגלה של קטן שבת פ' במה אשה (שבת דף ס"ו) וכתוב בתוס' י"ט ואינה נגררת לשון הר"ב בשבת וכן לשון רש"י ז"ל ותמהני כו' ע"כ ואני רואה בלשון הגמ' אפי' בתלמוד המוגה על ידי הרב בצלאל אשכנזי ז"ל כתוב ומוגה אימא סיפא ר' יהודה אומר כל הכלים אין נגררין בשבת חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת:

ר' יהודה אומר וכו' תוס' ס"פ המוציא יין ובפ' אמר להם הממונה דף ל"ד ובפ' במה מדליקין (שבת דף כ"ט) ס"ל לרב יוסף דבין בכלים גדולים בין בכלים קטנים ס"ל לר' שמעון דגורר ואע"ג דקטנים כגון כסא וספסל אפשר להו בטלטול ור' יהודה ס"ל דאפי' גדולים כגון מטה אע"ג דלא אפשר בטלטול אסור לגרור ובפ' כירה (שבת דף מ"א) פלפלו תוס' ז"ל לפי גרסתם ז"ל אי דבר שאין מתכוין אסור לר' יהודה מן התורה או מדרבנן גם בפ' א"ל הממונה דף ל"ד ונראה שהעלו דגבי שבת ס"ל לר' יהודה דבר שאין מתכוין מותר מן התורה: כתב ה"ר יהוסף בס"א ל"ג אין נגררין אלא ה"ג כל הכלים נגררין חוץ מן העגלה וכו' וביד פ' עשירי דהלכות כלים סי' ז' ופ' כ"ה סי' ט"ז:

פרק ג

משנה א

אין צדין דגים מן הביברים בי"ט וכו' ראיתי שמחק ה"ר יהוסף ז"ל מלות ביום טוב וביד פ' שני דהלכות יו"ט סי' ז' י"ז ובטור א"ח רס"י תצ"ז וכתוב שם בב"י ואיכא למידק כיון דמתני' מפלגא בין דגים לחיה ועוף היאך לא חילק הרמב"ם ז"ל ביניהם ונ"ל שהוא סובר דת"ק היה מחלק ביניהם ואין הלכה כמותו אלא כרשב"ג וסובר דרשב"ג קאי אדגים חיה ועוף הלכך דין כולם שוה דכל שאינם מחוסרין צידה לוקחין מהם בי"ט ונותנים לפניהם מזונות ואם הם מחוסרין צידה אין לוקחין מהם בי"ט ואין נותנין לפניהם מזונות ורבינו אפשר שהוא סובר כדעת הראב"ד והרשב"א ז"ל שכתב הרב המגיד דרשב"ג לא קאי אלא אחיה ועוף אבל דגים בכל ביבר אסורין ואפי' הוא ביבר קטן והטעם מפני שהם מכוסין מן העין והטעם וכו' ע"ש עוד: מתני' מייתי לה פ' האורג (שבת דף ק"ו) ותוס' ברפ"ק דמכילתין דף ג':

מן הביברין פי' אפי' מן הביברין ואפי' שאינם מחוסרין צידה ממש מ"מ כיון שהביבר רחב הרבה והדגים נשמטין הנה והנה דומה לצידה מספר הלבוש שם סי' תצ"ז. ובגמ' פריך עלה ורמינהי ביברים של חיות ושל עופות ושל דגים אין צדין מהם בי"ט ואין נותנין לפניהם מזונות קשיא חיה אחיה קשיא עופות אעופות בשלמא חיה אחיה לא קשיא מתני' ר' יהודה דקאמר התם בשבת פ' האורג וצבי לבית חייב דלא חשיב ליה צידה עד שיכניסנו לבית ובריית רבנן דחשיבי ליה לביבר ציד כדתנן התם וחכמים אומרים צפור למגדל וצבי לגנה לחצר ולביברין ומסיק בגמ' עופות אעופות נמי לא קשיא הא ביבר דמקירה דניצוד הוא הא ביבר שאינו מקורה והשתא דאתינן להכי חיה אחיה נמי ל"ק ואתיא נמי כרבנן והא בביבר גדול והא בביבר קטן ופי' הר"ן ז"ל ושיעורא דביבר קטן מפרשינן בגמ' דכי רהיט בתר חיה ומטי לה בחד שחייה כלומר במרוצה אחת ביבר קטן ושהי' מלשון עיכוב א"נ כל היכא דנפלה טולא דכותלים אהדדי ביבר קטן ואידך ביבר גדול וכן נמי דכל היכא דאית ליה זויות להשמט בהן חשיב הביבר גדול שאומרים בו הבא מצודה ונצודנו ע"כ: ועיין במ"ש בשם הירוש' שם פ' האורג:

ואין נותנין לפניהם מזונות דאין מזונותן עליך כן פי' רש"י ז"ל והקשו תוס' ז"ל דכי פריך בגמי ורמינהי וכו' ומשני כאן בביבר גדול כאן בביבר קטן והשתא תינח מצידה לצידה תרצת שפיר אלא מזונות מאי תרצת דבמתני' אמרי' ונותנין לפניהם מזונות והתם אמרי' אין נותנין לפניהם מזונות לכך נ"ל דהא בהא תליא אם צידה מותרת מותר נמי ליתן לפניהם מזונות וה"פ אין צדין דגים מן הביברים וכו' ואין נותנין לפניהם מזונות גזרה שמא יצודם דהא צידה שלהם אין מותרת בי"ט והשתא כשמתרץ בגמ' מצידה ממזונות נמי ניתא דהא בהא תליא ע"כ וכתב הר"ן ז"ל דשם פ' ר' אליעזר דאורג פי' רש"י ז"ל דכיון דמוקצין הן לא שרי למיטרח עלייהו ע"כ ושם יישב הר"ן ז"ל פירוש זה ותרצו ע"ש:

כל המחוסר וכו' ירושלמי ר' עולא אמר בעון קומי ר' אחא מה ניתני כל המחוסר צידה חייב ושאינו מחוסר צידה פטור אמר לון ולא בנעל לתוכה אנן קיימין אלא כל המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר עד כאן:

משנה ב

מצודות חיה וכו' דקדק בני אשר הכהה מאור עיניו בעוני דאמאי בכל דוכתא קתני חי' בלשון יחיד ועופות ודגים קתני להו בלשון רבים ואשב אותו דבר לאמר היטבת לראות דאע"פ דהן אמת שיש מקומות דקתני חיה ועוף או חיות ועופות כיון דחזינן דבמתני' ברוב הנוסחאות קתני חיה ועופות יש לומר הטעם אפשר להיות מפני שהעופות והדגים רגילות הוא שניצודין במצודה אחת כמה עופות וכמה דגים יחד אבל החיות אין רגילות

להיות ניצודין ברוב אלא אחת אחת כך נלע"ד. אח"כ מצאתי שהגיהו כאן בשם הר"ר יהוסף חיה ועופות ודיו:

לא יטול מהן. אפי' טלטול אסר ת"ק דהיינו ר' יהושע כמו שיתבאר וביד שם פ' שני סי' ח' ובטור שם:

אא"כ יודע שניצודו מעי"ט. אית דגרסי מבעוד יום:

ומעשה בגוי אחד. חסורי מחסרא וה"ק ספק מוכן אסור ור"ג מתיר כלומר וזו שאמרנו לא יטול מהן מספק דהיינו ספק מוכן וספק מוקצה ואסור לאו דברי הכל היא ות"ק דפליג עליה דר"ג הוא ר' יהושע כדמוכח בברייתא דמייתי בגמ':

ומעשה וכו'. תוס' רפ"ק דמכלתין:

מותרין הן. בגמ' מפ' לה לוי דמותרין באכילה קאמר ואמר רב לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפי' שעה אחת דאנא ולוי הוינא קמיה דרבי כי אמרה להאי שמעתא באורתא אמר מותרין באכילה בצפרא אמר מותרין לקבל בטלטול דכולי האי לא אחמור בספק מוכן דליתסרו בטלטול אבל באכילה לא שרנהו ר"ג אנא דהואי בי מדרשא הדרי בי לוי דלא הוה בי מדרשא לא הדר ביה ופי' רש"י ז"ל ולאו דס"ל לרב ולוי כותיה אלא מילתיה הוא דמפרשי. ובטור א"ח סי' תקט"ו. ואם ישראל שלח דורון לחברו ע"י גוי מעי"ט ונתעכב הגוי והביאן בי"ט כתוב שם בבית יוסף בשם הרשב"א והכל בו ז"ל דמותרין הפירות אם אין במינם במחובר אפי' למי שבאו בשבילו שהרי אין הגוי מביא משלו כדי שנגזור שמא יאמר הבא לי ובלבד בתוך ד' אמות אם היא עיר שאינה מוקפת חומה ע"כ:

משנה ג

בהמה מסוכנת. פ' אלו עוברין (פסחים דף מ"ו) וביד פ"א דהלכות יו"ט סי' י"ב ובטור א"ח סי' תצ"ח וכתבו הרשב"א והרב המגיד ז"ל דדוקא בהמה מסוכנת התירו משום הפסד ממונן של ישראל אבל הבריאה לא ישחטנה אפי' יש שהות אא"כ צריך לאכול ממנה בי"ט:

לא ישחוט אא"כ יודע שיש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי מבעוד יום. גרסי' וי"ס דגרסי אא"כ יודע שהוא יכול לאכול ממנה כזית צלי מבע"י וכו'. וכתב הר"ן ז"ל מוכח בפ' אלו עוברין דאע"פ שאינו אוכל כיון שהיה יכול לאכול סגי ולשנא דמתני' הכי דייק ע"כ וכן כתוב בב"י בשם רבינו ירוחם:

מבית טביחתה. ש"מ דהפשט וניתוח שמנתחין הקצבים דרך ארץ הוא ולאו איסורא הוא והתירו לאכול כזית מבית טביחתה בלא בדיקה משום הפסד ממונו וכ"ש שאם

הוציאו הריאה בלא בדיקה שאין להפסיד הבהמה וסמכינן ארובא וכשרה ומכאן הביא ראיה הר"ן ז"ל בפ"ק דחולין דף תרע"ו דבדיקה זו דריאה מדרבנן הוא:

שחטה בשדה. וכו' ביד פ"ה דהלכות יו"ט סי' ה' ואיתא בתוס' דר"פ מפנין ודר"פ שואל:

לא יביאנה במוט ובְּמוֹטָה. בנקודת סגו"ל תחת הטי"ת. וכך מצאתיה מנוקדת בספר כתיבת יד קדמון. וכן מצאתיה מנוקדת בשם הר"ר יהוסף אשכנ י ז"ל. ואי גרסי' ובמוטה נלע"ד דמוט היינו הנישא בין שני בני אדם על הכתפים ומוטה היינו הנישא בין שני בני אדם על ידיהם או אפכא וכדמשמע בגמ' ר"פ המביא כדי יין גבי דדרו באגדא לידרו באכפא דפי' רש"י ז"ל שם אגדא על הכתפים אכפא על הידים ומ"מ עיין בלשון הרמב"ם ז"ל שם פ"ה סי' ב':

אבל מביאה בידו אברים אברים. ואע"ג דמפיש בהלוכא ואמרי' בפ' מפנין דמעוטי בהלוכא עדיף שאני הכא דכיון דמביא במוט ובמטה מיחזי כעובדין דחול ואיכא מ"ד דלא מיתסר אלא במסוכנת שיש לה קול שלא נשחטה לגמרי בשביל י"ט אבל בריאה שנשחטה לצורך י"ט מביאה אפי' במוט ובלבד שישנה אם אפשר לשנות וכענין שאמרו בפ' המביא כדי יין לא יביאם בסל ובקופה אבל מביא הוא על כתפו או לפניו אבל אחרים אומרים דה"ה לבריאה ומסוכנת אורחא דמילתא נקט שאין דרך לשחוט את הבריאות בשדה אלא בביתו וכן דעת הרמב"ם ז"ל וכתב הרשב"א ז"ל שאינו נוטל את עורה שלא התירו אלא בשוחט מדעתו בי"ט שהתירו סיפה משום תחלתה כדי שלא ימנע משמחת י"ט אבל בשוחט את המסוכנת לא והכי מוכח בירוש' דפירקין דגרסי' התם תני אבל מביאה ע"ג עורה כיצד הוא עושה משייר ממנה אבר אחד ומביאה עמו הר"ן ז"ל:

משנה ד

בכור וכו'. ביד פ' שני דהל' יו"ט סי' ד' ובטור א"ח סי' תצ"ח. ופי' בכור בזמן הזה שאינו נשחט בלא מום מפני שקדשים הוא דמאליו קדוש והשוחטו כשהוא תם שוחט קדשים בחוץ וענוש כרת:

ר' יהודה אומר ירד המומחה. וכו' בגמ' בברייתא בלשון אחר דרש"י ז"ל ר' יהודה הנשיא ס"ל כר' יהודה ור"ש בן מנסיא ס"ל כר' שמעון:

ואם לאו לא ישחוט. תוס' ז"ל הכריחו לפ' דמטעם מוקצה פליגי ר' יהודה ור"ש וס"ל לר"ש אפי' עבר ובקרו מ"מ אסור משום מוקצה ופליגי כדמפ' בגמ' ברואין מומין וגם פליגי במוקצה מיתורא דקתני אין זה מן המוכן וא"ת ומ"ש דבכל דוכתא אחמיר ר' יהודה טפי במוקצה מר"ש וי"ל דטעמא רבה איתי ליה כיון דס"ל דרואין מומין בי"ט וידוע שמום קבוע היה מאתמול א"כ אין כאן מוקצה דהא מאתמול דעתיה עילויה אבל

ר"ש איית ליה דאין רואין מומין הלכך לאו דעתיה עילויה מאתמול א"כ אסור אפי' אם בקרו בדיעבד עכ"ל ז"ל אבל ר"ע ז"ל תפס פי' רש"י ז"ל:

ר"ש אומר כל שאין מומו ניכר מעי"ט וכו'. שבת פ' כירה (שבת דף מ"ו) רמי ליה אביי לרבה דר"ש אדר"ש תניא מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ור"ש מתיר אלמא לר"ש לית ליה מוקצה והתנן ר"ש אומר כל שאין מומו ניכר מעי"ט אין זה מן המוכן והקשו שם תוס' ז"ל מאי קפריך הא ע"כ טעמא דר"ש לאו משום מוקצה אלא משום דסבר דאין רואין מומין בי"ט דהא ר' יהודה דאית ליה מוקצה שרי בכור שנפל לבור לירד ומומחה ולראות אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו לא ישחוט וי"ל דדייק מדלא קתני ר"ש אוסר לפי שאין רואין מומין בי"ט דהוה משמע לכתחלה אסר אבל בדיעבד מבוקר ומדקתני אין זה מן המוכן משמע דהוי מוקצה ואפי' בקרו אינו מבוקר ובהכי פליגי דר' יהודה סבר רואין מומין בי"ט הלכך לא הוי מוקצה דמיירי בנפל בו מעי"ט כדמוקי לה התם ור"ש סבר אין רואין ולכך אפי' בקרו אינו מבוקר משום מוקצה. ושני ליה רבה לאביי הכי השתא התם גבי נר אדם יושב ומצפה אימתי תכבה נרו אבל הכא אדם יושב ומצפה מתי יפול בו מום מימר אמר מי יימר דנפיל בי' מומא ואת"ל דנפיל ביה מומא מי יימר דנפיל ביה מום קבוע וא"ל דנפיל בי' מום קבוע מי יימר דמיזדקיק לי' חכם לראו' אם מום קבוע הוא אם לאו. ומשו' איזה חדוש שנתחדש פה בדברי התוס' ז"ל על מה שכתבתי בשמם בסמוך חזרתי והעתקתי דבריהם אשר שם:

אין זה מן המוכן. מפני שמתירו בי"ט וה"ל כמתקנו וכו' כדפי' ר"ע ז"ל. אמר המלקט ובגמ' פריך אי ברואין מומין קמיפלגי לפלגו בעלמא בלא נפל לבור ומשני בכור שנפל לבור איצטריכא ליה סד"א משום צער ב"ח לערים לומר ודאי ימצא בו מום ולסקיה כר' יהושע גבי אותו ואת בנו בפ' משילין (ביצה דף ל"ז) קמ"ל. והלכה כר"ש בהא דבברייתא קרי ליה חכמים. ובגמ' דייק רב נחמן בר יצחק ממתני' כההיא ברייתא דקתני בין שנולד בו מום מעי"ט ובין שנולד בו בי"ט חכמים אומרים אין זה מן המוכן דקתני רש"א כל שאין מומו ניכר מעי"ט אין זה מן המוכן מאי אין מומו ניכר אילימא שאין מומו ניכר כלל פשיטא וכי צריך היה ר"ש לומר לר' יהודה בן מחלוקתו כן והלא ר' יהודה יש לו מוקצה ונהי דרואין מומין ס"ל האי איסור מוקצה מיהא הוא אלא ודאי דלא אתחזי לחכם מעי"ט אי מום קבוע אי מום עובר וקתני מיהא אין זה מן המוכן ש"מ דאפי' דיעבד אם בקרו אינה הכנה לשחיטה. ובירוש' מחלפא שיטתיה דר' יהודה דתנינן תמן ס"פ מי שהחשיך ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן והכא הוא אמר הכין ר' יהודה כדעתיה דר' יהודה אמר אין המומחה תורה ר' חונא בשם

ר' אבא דר' יהודה היא דר' יהודה עבד ראיית בכור כרא ית טרפה כמה דאת אמר תמן רואין את הטרפה ודכוותה רואין את הבכור בי"ט ע"כ ועיין בגמרא:

משנה ה

בהמה שמתה. ביד פ' שני דהלכות י"ט סי' ט"ז ובטור א"ח סי' תקי"ח ומייתי לה בס"פ מי שהחשיך ובבהמת קדשים מוקמינן לה אבל בהמת חולין מחתכין ואתיא מתני' אפי' כר"ש דאמר התם מחתכין. ופי' הר"ן ז"ל להשיב בעד רב אלפס ז"ל שפסק בסוף מכלתין בי"ט כר' יהודה דאית ליה מוקצה ומשמע דלדידיה אפי' בהמה מסוכנת של חולין שמתה לא יזיזנה ממקומה וכן פסק דבהמה מסוכנת של חולין שרי לטלטלה דלא קשי שאפשר שהוא היה גורס כמו שכתוב בגמ' במקצת נוסחאות הכא במאי עסקינן במסוכנת וד"ה כלומר דבמסוכנת אפי' ר' יהודה מודה דשריא ובבריאה אפי' ר"ש מודה דאסורה כי פליגי בחולה מאתמול ומתה בשבת או בי"ט אבל זו הגרסא אינה בעיקר הנוסחאות ע"כ ובגמ' בדפוס איתה להאי נוסחא:

ומעשה ושאלו. בפ' במה מדליקין (שבת דף כ"ד) בתוס'. ירוש' שמואל אמר טעו חמשה זקנים שהורו לר"ט בלוד אמר רב מתנא בבכור הוה עובדא א"ר אבין מתני' אמרה כן עליה ועל החלה שנטמאת מה זו קדש אף זו קדש ע"כ:

החלה שנטמאה. פי' רש"י ז"ל חלה שנטמאת אינה ראויה לכהנים דהא באכילה אסורה ובהסקה או לתתה לכלבים אסור דאין מבערין קדשים טמאים מן העולם בי"ט ולא תימא דוקא שריפה משום דהבערה שלא לצורך היא דהא אין מדליקין בשמן שריפה בי"ט דהבערה לצורך היא דהדלקת נר בי"ט צורך אכילה היא ומותר ואפ"ה בשמן שריפה לא והוא שמן תרומה שנטמאת אלא טעמא משום גזרת הכתוב הוא שאין קדשים טמאים מתבערין מן העולם בי"ט דרחמנא אחשבה להבערתם דכתיב באש ישרף הלכך מלאכה היא ע"כ. והקשו עליו תוס' ז"ל אמאי אין נותן החלה לפני כלבו דהא דאין שורפין קדשים בי"ט היינו טעמא משום טורח מלאכה לעשות אש ולעסוק בשריפתו אבל כשנותן החלה לפני כלבו אין כאן משום טורח מלאכה לכך נ"ל דלכך אין נותנה לפני כלבו משום דמצותה בשריפה כדאמרינן בשבת כשם שמצוה לשרוף הקדשים שנטמאו כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאה אבל גבי תרומת חמץ דקאמר מריצה לפני כלבו לא מיירי כשנטמאה אלא משום ביעור חמץ ולכך אינה צריכה שריפה ע"כ:

משנה ו

אין נמנין וכו' אבל שוחט הוא הטבח בלא פסוק דמים ומחלקין אותה ביניהם ולמחר יפסוק להם דמיה ע"כ משמע דקאי אכשלא נמנו עליה ופסקו דמיה מעי"ט ואהא בעי

בגמ' היכי עביד שידעו במוצאי י"ט כמה היתה שוה ומשני שמביא להם בי"ט שתי בהמות שוות ויאמר ראו שזו כזו ולמחר שמין את הנותרת. ואיתה בשבת ר"פ שואל וביד פ"ד דהלכות יו"ט סי' י"ט כ' ובטור א"ח סי' ת"ק ובירוש' הא להוסיף מוסיפין היו חמשה נעשין עשרה:

אבל נמנין עליה מעי"ט. ואח"כ שוחטין אותה בי"ט ומחלקין אותה ביניהם ולמחר שמין את הנותרת: אכן הרב ר' בצלאל אשכנזי ז"ל מחק בתלמודו מלות אבל נמנין עליה מעי"ט והגיה אבל שוחטין ומחלקין ביניהם וכן מחק ג"כ מלות הללו מפסקי הרא"ש ז"ל: והכי משמע מפי' רש"י ז"ל גם מן התלמוד וכמו שרמזתי בסמוך:

ר' יהודה אומר שוקל אדם בשר וכו'. בפירקין דף כ"ט מייתי לה. ומצאתי מוגה קופיס בסמ"ך בכל מקום שהוא מוזכר וכך כתב ה"ר יהוסף ז"ל שמצא בכל הספרים. ור' יהושע סבר בברייתא שוקלין מנה כנגד מנה בי"ט ואפי' דהוי אורחיה בחול הכי כשחולקין. וכן ר' חייא ור"ש בן רבי כשהיו חולקים בשר ביניהן בי"ט היו שוקלין אותו מנה כנגד מנה ולא קיימא לן כותייהו אלא כחכמים שאומרים אין משגיחין וכו' ומש"ה לא תנא וחכמים אוסרין לאשמועי' דאפי' לשמור מן העכברים אסור א"ר אידי בר אבין והוא שתלויין המאזנים בטבעות שתולין אותה בה כששוקלין דמיחזי כנותנו לשם משקל. והביאוה תוס' ז"ל בפ' איזהו נשך (בבא מציעא דף ע"ה:)

משנה ז

אין משחיזין את הסכין וכו'. ביד פ"ד דהל' יו"ט סי' ט' ומייתי לה בירושלמי פ' משילין ובפ"ק דמגילה דף ע"א ובטור א"ח סי' תק"ט. ובגמ' איכא דמתני להא דשמואל אמתני' אין משחיזין אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל דע"ג חברתה אפי' לחדדה נמי מותר ואיכא דמתני לה אסיפא אבל משיאה ע"ג חברתה אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא להעביר שמנוניתה אבל לחדדה אסור מכלל דבמשחזת אפי' להעביר שמנוניתה מאן תנא דבמשחזת אסור אמר רב יהודה דלא כר' יהודה דתניא אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש וטעמא משום דדריש לכם לכל צרכיכם ות"ק ס"ל הוא לבדו כתיב הוא ולא מכשיריו אבל לכם דרשינן ליה לכם ולא לגויים ור' יהודה דריש הוא למעוטי מכשירין שאפשר לעשותם מעי"ט:

לא יאמר אדם לטבח מכור לי בדינר בשר אבל שוחט הוא והן מחלקין ביניהם. כך הלשון בקצת נוסחאות וגם בירושלמי ואית דגרסי שקול. וביד שם פ"ד סי' כ"א כתוב תן

לי וכו'. ובגמ' מפרש דכשאינו רוצה ליקח כל הבהמה ולא מחצה ולא שליש ולא רביע אלא בדינר או בשנים אומר לו תן לי נתח או חצי נתח כי הא דבסוריא וכו':

משנה ח

אומר אדם לחנוני וכו'. תוס' פ' איזהו נשך (בבא מציעא דף ע"ה) ותוס' דר"פ שואל (שבת דף קמ"ט) ומה שפי' ר"ע ז"ל באבל לא במדה הוא פי' ראשון דבגמ' וכן פי' ג"כ הרמב"ם ז"ל כאן בפי' המשנה אבל ביד שם פ"ד פסק כלשון אחרון דרבא דאפי' היה כלי המיוחד למדה ימלאנו ומאי אבל לא במדה שלא יזכיר לו שם מדה ואתא ר' יהודה למימר כלי המיוחד למדה לא ימלאנו:

ר' יהודה אומר אם היה כלי של מדה וכו'. בטור א"ח סי' שכ"ג ובגמ' פריך אלמא גבי שמחת י"ט ר' יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן לעיל בפירקין ר' יהודה אומר שוקל אדם בשר וכו' ומשני דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא התם בשאינו עומד למדה פי' כלי וקופיץ אין עומדין לכך הכא בעומד למדה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא התם קעביד כדעבדין בחול במאזנים פעמים שאין הליטרא לפניו וכיון שיודע משקל כליו שוקל בו הכא לא עמד כדעבדין בחול דעדיין לא יצא טבעו של כלי זה למדה ולאידך לישנא הכא לא קעביד כדעבדין בחול דעבידי אינשי דמקרבי לחבריהם חמרא במנא דכיילא ושתו:

מעשה בשאול בן בטנית. כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל:

אבא שאול אומר אף במועד עושה כן. ברב אלפסי והר"ן ז"ל ליתה להאי בבא:

מפני מצוי המדות. כשמוכר שמן וביין שכיחי בירורין ולא בשמן. ירוש' תני מעשה בר"א ב"ר צדוק ואבא שאול בן בטנית שהיו חנונים בירושלם והיו ממלאין מדותיהן מעי"ט ונותנין אותן ללקוחות בי"ט ר' חנניא בן עקביא אומר אף בחולו של מועד היו עושין כן מפני מצוי המדות אף הוא כנס שלש מאות חביות [יין] וחברו כנס שלש מאות חביות [שמן] בבבלי בברייתא מפרש שהביאום לגזברים שבירושלם אמרו להן חכמים לא הייתם צריכין לעשות כן פי' רש"י ז"ל מפני שהלקוחות מוחלין ע"י טרדן ומרוצתן שאינם יכולין לשהות עוד וידעי וקא מחלי אלא הואיל והחמרתם על מצמכם יעשה בהן צרכי צבור פעם אחת חלה ונכנסו רבותינו לבקרו אמר לון אתון חמון הדא ימינא דהוות מכילא בקושטא ע"כ:

אצל חנוני הרגיל אצלו. בין הוא גוי בין הוא ישראל דאין לחלק רק היכא דאיכא חששא דמחובר או נולד תוס' ז"ל. ופי' רש"י ז"ל וכן רבינו ישעיה ז"ל הרגיל אצלו שמתוך שרגיל אצלו מאמינו ויבטח בו שלא יחמסנו ונותנו לו בלא פסוק דמים. ובהרי"ף ז"ל הלשון

כך אומר אדם לחנוני תן לי וכו' וכן הוא במגיד משנה פ"ד דהלכות י"ט סי' כ"ד. ובטור א"ח סי' שכ"ג ותקי"ז ובירוש' גרסי' אומר אדם לחברו תן לי וכן הגיה ה"ר יהוסף ז"ל וכן בטור בסי' שכ"ג אכן בסי' תקי"ז לחנוני וע"ש בטור על מה שכתבתי בשם התוס' ז"ל והביא שם גם דברי הר"ן ז"ל והם מבוארים יותר מן התוס' ע"ש:

פרק ד

משנה א

המביא כדי יין וכו'. תוס' שבת ר"פ מפנין ודר"פ שואל וביד רפ"ה דהלכות יו"ט ובטור א"ח סי' שכ"ג וסי' תק"י:

לא יביאם בסל כו'. והתוס' כתבו תימא דאמרי' בשבת פ' מפנין מפנין אפי' ארבעה וה' קופות וכ"ש שיהא מותר בי"ט וי"ל דהתם מיירי בשבת שאינו יכול להוציא לחוץ ואין רואין אותו ועל כן מותר והכא מיירי בי"ט שיכול להוציאו [לחוץ] ורואין אותו ועל כן אסור שהרואה אותו אומר לצורך חול מביא אותם ולהכי אסור ומהאי טעמא נמי ניחא דהתם קאמר דלמעוטי בהלוכא עדיף והכא קאמר אבל מביא הוא על כתפו אלמא משמע דמרבה בהליכה די"ל דהתם כיון דמיירי בשבת דלא עביד כעובדין דחול שאין מטלטל כי אם מזוית לזוית באותו בית ולכך קאמר דלמעוטי בהלוכא עדיף טפי משום טרחא יתירא אבל הכא דמיירי בי"ט משום טרחא יתירא לא קפדינן אלא משום דמיחזי כעובדין דחול ופעמים נמי דאסור לאפושי במשאוי אע"ג דממעט בהלוכא כיון שאין משנה מדרך חול ע"כ אבל בטור שם סי' שכ"ג הביא דין זה לענין שבת:

על כתפו או לפניו. גמ' תנא אם אי אפשר לו לשנות כגון שזימן הרבה אורחים וצריך להביא הרבה ביחד מותר:

המוליך את התבן. ירושלמי מתני' כמ"ד לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל:

אבל נוטלה בידו. כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל וכתב ס"א אבל מוליכה בידו:

בידו. הכא לא קתני לפניו לפי שאין דרך לטעון התבן בחיקו כדי שלא יתתבן ויטנף אבל בריש קתני לפניו שכן דרך לטעון הכד חבוקה בחיקו ומטעם זה ג"כ אפשר דלא קתני הכא על כתפו כך נלע"ד:

ומתחילין וכו'. פ' מי שהחשיך (שבת דף קנ"ז) וביד פ' שני דהלכות יו"ט סי' י"א ובטור א"ח סי' תקי"ח:

בסוף פי' ר"ע ז"ל ובהא אפי ר"ש מודה. אמר המלקט וכולה מתני' ר"ש היא ולישנא בתרא מוקי לתבן דרישא דמתני' בתיבנא סריא וגם דאית ביה קוצי דלמאכל בהמה אינו

ראוי משום דמסרח וללבון בו לבנים אינו ראוי דהא אית ביה קוצי ואינו יכול לגבל לא בידיו ולא ברגליו ובהא אפי' ר' יהודה מודה ועצים דמתני' בכל גוונא מיירי כולה מתני' ר' יהודה היא והאי אוקימתא נקט הרי"ף ז"ל:

משנה ב

אין נוטלין עצים מן הסוכה. ביד שם פ' שני סי' י"א:

אלא מן הסמוך לה. כגון קנים הזקופין סמוך לדפנות עכ"ל ר"ע ז"ל ורב מנשיא אמר אפי' תימא כשאין סמוך לדפנות אלא סמוך לסכך כי תניא מתני' באיסורייתא פי' חבילות של קנים שנתנם על הסכך דמדלא התיר אגדן לא בטלינהו לגבי סכך אלא להצניעם שם ובגמ' וגם בשבת פ' כירה (שבת דף מ"ה) ברייתא תני עלה ור"ש מתיר בסוכה רעועה מעי"ט אם נפלה בי"ט דלית ליה מוקצה אבל בסוכה בריאה אפי' נפלה מודה ר"ש דאסור דמוקצה מחמת איסור היא דכיון שהיתה בריאה מאתמול לא יהיב דעתיה עילוה ודמיא לכוס וקערה ועששית דמודה בהו ר"ש ובטור א"ח סי' תק"א וסי' תקי"ח:

ומן הקרפף. ואפי' מן המפוזר מתני' ר"ש בן אלעזר היא דתניא אר"ש בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על המפוזרין שבשדות שאין מביאין ועל המכונסין שבקרפף שמביאין על מה נחלקו על המפוזר שבקרפף ועל המכונס שבשדות שבש"א לא יביא ובה"א יביא והקשו תוס' ז"ל תימה דמפוזר הא הוי מעמר דהוא אב מלאכה וי"ל דלא שייך עמור אלא במקום שגדלים שם כדמוכח בפ' כלל גדול ע"כ. ופי' רש"י ז"ל דטעמא דמכונסין שרו דלית בהו משום מוקצה אבל מפוזרין אסורין משום מוקצה והר"ן ז"ל פי' בשם מפרשים אחרים דטעמא משום מגבב דהוי כמעמר ומדינא אפי' מפוזר בשדה שרי דגבוב בי"ט מותר דצורך אכילה חשיב כבקוע עצים או כהבערה עצמה אלא שבשדה אסרי משום דמיחזי כמגבב למחר ע"כ:

רבי יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפי' בתוך תחום שבת. ומדר' יוסי נשמע לר' יהודה דלאו תרויהו בעי ור' יוסי בתרתי אקיל דמכשיר בסמוך בלא פותחת ובפותחת בלא סמוך דשמעיה לר' יהודה דקאמר כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת וא"ל ר' יוסי כל שיש לו פותחת ואפי' הוא בתוך התחום ואי סמוך לא בעי פותחת דאי ר' יוסי בפותחת תלה טעמא דאפי' הוא סמוך בעי פותח לא ה"ל לסיומי ואפי' בתוך תחום שבת אלא הכי הל"ל ר' יוסי אומר כל שנכנסין לה בפותחת דכיון דהוה תני כל הוה משמע דצריך פותחת סמוך או רחוק למה לי דסיים ואפילו בתוך תחום שבת לאשמועינן דלא בעי אלא למישרי שאין סמוך ור' יהודה דלא בעי תרתי נמי מרישא דר' יוסי ש"מ מדנקט כל שנכנסין לה בפותחת כיון דכולהו פותחת אית להו הכי

איבעי ליה למיתני ר' יוסי אומר אפי' בתוך תחום שבת עכ"ל רש"י ז"ל בפירוש סוגיית התלמוד אבל רעז"ל תפס לעיקר פי' הרמב"ם ז"ל ותוס' ז"ל: ומה שפי' רעז"ל שסמוך לעיר ממש הוא פי' רש"י ז"ל אבל הרשב"א והרא"ש ז"ל פירשו סמוך לעיר בתוך ע' אמה וד' טפחים וכתב מהרי"ק ז"ל שם בטור סי' תק"א ופותחת דתנן פי' מסגרת ונ"ל דטעמא משום דכל שיש לו מסגרת מיחזי כחצר ולא הוו עצים שבתוכו כמוקצים ע"כ:

משנה ג

אין מבקעין עצים. וכו' סתם לן הכא בי"ט כר' יהודה דאית ליה מוקצה וה"נ סתם לן לקמן ס"פ בתרא בההיא דאין שוחטין את המדבריות. וביד שם פ' שני סי' י"ב ושם בשלהי פ' מי שהחשיך אמרינן דר' יוחנן כר' יוסי ב"ר יהודה מתני לה פי' מסיים בה דברי ר' יוסי בר' יהודה ודכוותה כתבתי בפ' חבית סוף סי' ה' ובטור א"ח סי' תק"א:

אין מבקעין כו' ביד פ"ד דהלכות יו"ט סי' י':

ולא במגל. ירוש' אית תנאי תני מבקעין אמר רב חסדא מ"ד מבקעין במגל של יד מ"ד אין מבקעין במגל של קציר ע"כ:

אלא בקופיץ. ומצאתי מוגה קופיס בסמך בכל מקום שהוא מוזכר. אכן בתרגום בכשיל בקופיץ בצדי: וכתוב בשבלי הלקט סי' פ"א והקשה ה"ר אליעזר מטול ז"ל היאך מותר לבקע עצים בי"ט והלא היא אב מלאכה כדאמרי' האי מאן דסלית סלותי חייב משום טוחן ועוד היה יכול לבקע מעי"ט והיכי שרי אפי' בלא שנוי ותירץ י"ל דלהכי התירו לבקע דכמו דבר שאי אפשר הוא דזימנין מימליך לעשות מאכל שלא היה בדעתו מאתמול ורבינו ישעיה ז"ל תירץ האי דאמרי' האי מאן דסלית סלותי חייב משום טוחן דוקא כשיעשה אותו קסמין דקים כדי להאחיז בהן האור אבל בקוע עצים אינו אלא טרחא בעלמא דמשום כבוד י"ט התירו ומורי יעלה ז"ל דחה זה הפירוש ונ"ל לפרש הטעם שהבקוע צורך אוכל נפש חשבינן ליה ולא מכשירי אוכל ע"כ: ועיין כאן בהר"ן ז"ל:

בית שהוא מלא פירות. וכו' בפ' בכל מערבין (עירובין דף ל"ד) וביד שם פ' שני סי' ט' ובטור א"ח סס"י תקי"ח ובגמ' א"ר זירא בי"ט התיר ר"מ כיון דמדרבנן הוא דאסיר משום שמחת י"ט שרי שהרי מותר בו אוכל נפש אבל לא לשבת משום טלטול ותניא נמי הכי:

משנה ד

אין פוחתין את הנר. מה שפי' רעז"ל הוא פי' רש"י ז"ל ותוס' ז"ל הקשו על אותו פירוש ופירשו הן ז"ל שכך הם רגילין לשום באוירו קודם אפייתו קש או דבר אחר כדי לשמור האויר בשעת האפיה שלא יפלו המחיצות יחד ויסתום האויר ולאחר אפייתו

קצת מסלקין אותו דבר שבתוכו ועל זה קאמר אין פוחתין את הנר כלומר שאין מסירין את מה שבתוכו דהוי כמוגמר כלי וגם הר"ן ז"ל הקשה על פי' רש"י ז"ל ופי' הוא ז"ל שדרך היוצרים לעשות כסוי לכלי חרס שיש להם בית קבול ומשימין אותם בכבשן כדי שיתייבשו מעט לפי שאי אפשר לתקנם בעודם לחים ואח"כ מוציאין אותם קודם שישרפו לגמרי ונוטלין כסויין ומתקנין אותם ואותה נטילת כסוי נקראת פחיתה והיינו דתנן אין פוחתין את הנר כלומר אין נוטלין את כסייו ממנו דבנטילתו משוי ליה מנא ע"כ והרמב"ם ז"ל פי' הנרות שלהם היו עושין אותז זוגות וחותכין אותו לשנים אחר עשייתם ע"כ וכן הוא שם ביד פ"ד סי' ח'. ובטור א"ח סי' תקי"ד: ובגמ' מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא פי' רש"י ז"ל קודם שצרפו בכבשן אמר רב יוסף ר' מאיר היא דתניא כלי חרס מאימתי מקבלין טומאה משנגמרה מלאכתם פי' חקיקתן דברי ר"מ משום דחזי לקבולי ביה מידי ר' יהודה אומר משיצרפו בכבשן ואי נמי תימא שאני התם דכלים גדולים הם וחזו לקבולי בהו מידי האי נר נמי חזי לקבולי ביה פשיטי איכא דאמרי אמ' רב יוסף מתני' ר"א ב"ר צדוק דאמר חקיקה משויא ליה מנא דתנן בפי שני דעדויות לפסים ארוניות טהורות באהל המת פי' רש"י ז"ל מפ' לקמן קערות של בני עיירות ואין מקפידין על כלים נאים ומשנפשטה הקערה אוכלין בה בשר ואין ממתינין עד שתתחקק טהורות באהל המת דלגבי אהל המת בעינן תוך לכלי חרס דכתיב וכל כלי פתוח משמע דיש לו פתח וכן לכל טומאת מגע וטמאות במשא הזב שהזב מטמא כלי חרס בהיסט וקסבר ת"ק כלי נינהו הואיל ומשתמשין בהן כמות שהן הלכך מקבלין טומאה בדבר הראוי לטמאן ר"א ב"ר צדוק אומר אף במשא הזב טהורות מפני שלא נגמרה מלאכתם פי' חקיקתן הא נחקקו טמאין מדאפלוג באלפסין אלמא לר' אלעזר חקיקה משויא להו מנא והכא גבי נר נמי משוי לי' מנא דחזי לקבולי ביה פשיטי כן פי' רש"י ז"ל והקשו עליו תוס' ז"ל דהואיל דאין להם תוך היכי מיטמא בהיסט הא אמרי' כל שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל היסט ולכך פי' ר"ת ז"ל עירניות יש להן תוך אלא שמכוסות למעלה ועומדות ליפתח ואותן של כפרים אין מקפידין כך עליהם וטהורות באהל המת דהא כלי צמיד פתיל טהור באהל המת ומיהו טמאים בהיסט הואיל ועומדין ליפתח כדאמרי' גבי צמיד פתיל שמא תסיטם אשתו נדה וקאמר נמי כלי צמיד פתיל ניצול באהל המת ואינו ניצול במעת לעת שבנדה הארכתי פה בעבור שהיא משנה כדכתיבנא: ובגמ' כתוב חירניות: **ואין עושין פחמין**. פי' הר"ן ז"ל משום דמכבה הוא ע"כ וכתוב בכל בו סי' נ"ח ויש שואלין ותיפוק לי משום מכבה וי"ל שאין זה אלא גורם לכבוי לפי שאין מכבין הגחלים במים ע"כ: ובגמ' פריך פשיטא ומשני תני ר' חייא לא נצרכא אלא אפי' למוסרן לאוליירין

להחם המרחץ להזיע וקודם שגזרו על הזיעה נשנית משנה זו ואע"ג דלצורך י"ט הם עושין אסור וביד פ"ד דהלכות יו"ט סי' ג' ז' ובטור א"ח סי' תק"ב וסי' תקי"ד ושם הביא כפי' רש"י ז"ל באין פוחתין את הנר:

ואין עושין פחמין בי"ט. צ"ע אמאי קתני הכא בי"ט:

בפי' רעז"ל והלכה כר' יהודה ותמה הרא"ש ז"ל לפסוק כיחידאה ותירץ הב"י דטעמא מדסתם בר קפרא בברייתא כר' יהודה אלמא הלכתא כותיה ע"כ ונלע"ד דאפשר דס"ל דת"ק מודי ליה בזה:

ר' יהודה אומר חותכה באור לשתי נרות. משמע מפי' רש"י ז"ל שהעתיק רעז"ל דלא גרסי' במתניתין מלות לשתי נרות. גם במשנה דבגמ' ל"ג להו והכי משמע קצת מלשון התלמוד וכן במגיד משנה ליתנהו למלות לשתי נרות אכן בפי' הרמב"ם ז"ל משמע דגריס להו ואין ההפרש בתירוץ הגמ' רק שהפירוש דלשתי ר"ל בשתי נרות תהא החתיכה לפתילה כלומר בפי שתי נרות שנותן שני ראשי הפתילה בפי שתי נרות ומדליק באמצע אם צריך להדליק והכי איתא הגירסא נמי ברב אלפס והרא"ש ובפי' הר"ן ז"ל וגם בירושלמי וז"ל הר"ן ז"ל ר' יהודה אומר חותכה באור לשתי נרות מיהו מודה ר' יהודה ברישא דאע"ג דשרי במכשירין בעשיית כלי מיהא אסור וכדכתיבנא לעיל ע"כ: ועיין אי גרסינן שתי או שני במ"ש ר"פ ששי דתמיד:

משנה ה

אין שוברין את החרס ואין קורעין. **כו'** ביד פכ"ג דהלכות שבת סי' ו' ובפ"ד דהלכות י"ט סי' ח' ובטור א"ח סי' תק"ח:

אין גורפין. **וכו'** לשון רעז"ל עד ואתיא כרבנן. אמר המלקט פי' הר"ן ז"ל א"נ אפי' כר' יהודה ובשאפשר לו בלא גריפה וביד פ"ג דהלכות יו"ט סי' י' ובטור א"ח סי' תק"ז:

בפי' רעז"ל. אין מקיפין בריאה ונראה שר"ל אין מקיפין בבועי הנזכר בדיני הריאה והוצרכתי לפרש ולא להגיה מפני שכך הלשון ג"כ בפי' רש"י והר"ן ז"ל:

ואין סומכין וכו'. ביד שם פ"ד סי' י"א ובטור א"ח סי' תק"ב ואיתה בשבת פ' כל הכלים (שבת דף קכ"ד) ופי' הר"ן ז"ל סוגיין דהכא מחלפא בהדי סוגיא דפ' כל הכלים דהתם מייתי מתני' דאין סומכין את הקדרה ואמרי' דהיינו טעמא משום דגזרינן י"ט אטו שבת ומפקינן להו מהלכתא דמוקמינן לה כב"ש וכדאיתא התם ולא מדכרינן טעמא דלא ניתנו עצים אלא להסקה והכא לא מדכרינן עלה ב"ש וסוגיין דהכא עיקר משום דאיתה בדוכתה הלכך נקטינן כסוגיין וההיא סוגיא ליתא עכ"ל ז"ל והיא דעת הרז"ה ז"ל ג"כ:

בפי' ר"ע ז"ל נראה שצריך להיות כך ואין סומכין את הקדרה בבקעת דלא ניתנו עצים אלא להסקה ובקעת עצים שנתבקעו:
וכן בדלת. בגמ' ת"ר אין סומכין את הקדרה בבקעת וכן הדלת לפי שלא ניתנו עצים אלא להסקה ור"ש מתיר דלית ליה מוקצה:
ואין מנהיגין את הבהמה במקל בי"ט. משום דנראה כמוליכה למכור בשוק ובהא אפי ר"ש דלית ליה מוקצה מודה ובטור א"ח סי' תקכ"ב:
ור' אלעזר בר"ש מתיר. לא גרסי' ליה ואע"ג דבגמ' בדפוס איתיה משמע לי קצת מתוך סוגיית הגמרא דל"ג ליה במתני' דהא בתר דמייתי ברייתא דאין מנהיגין את הבהמה במקל בי"ט ור"א בר"ש מתיר פריך לימא ר"א בר"ש כאבוה ס"ל דלית ליה מוקצה ומשני בהא אפי' ר"ש מודה וכו' כדכתבי' וכן בירושלמי ליתיה וגם בהרי"ף ז"ל ליתיה:

משנה ו

רבי אליעזר. ס"א בן יעקב. הר"י ז"ל:
נוטל אדם קיסם וכו'. תוס' שבת פ' המוציא דף פ"א ודפ' עושין פסין (עירובין דף כ"ג) ושם בגמ' דשבת ברייתא ועי' ביד פי"א דהלכות שבת סי ח' ובטור א"ח סי' תק"א וסי' תקי"ט: וראיתי שהרמב"ם ז"ל גריס לחצות בתי"ו בין בפי' בין שם ביד וכל מקום: גם כך הוא בתי"ו בירוש' וברב אלפס ובהרא"ש גם שם בטור סי' שכ"ב. ולכן תמהתי על רש"ל ז"ל שהגיה שם בגמרת שבת בין בגמרא בין ברש"י ז"ל בין בתוס' לחצוץ בצד"י: וה"ר יהוסף ז"ל לא שלח בה יד ימינו: ובערוך לא נמצא מלה זו לְחַפּוּשֵׁנוּ:
משלפניו. לאו דוקא וכו' רש"י והר"ן ז"ל אבל תוס' ז"ל הקשו על פירוש זה קושית בקיאות דמשמע מינה דדוקא קתני משלפניו ותרצו דודאי דוקא קאמר כדמשמע התם ואע"ג דקאמר כל מה שבחצר מוכן הוא היינו דוקא גבי אכילה הוא דאמרי' דוקא משלפניו משום דאדם קובע לו מקום לאכילתו והיה לו להכין אבל בסיפא גבי אש לא שייך דפעמים שאינו עושה מדורה בי"ט ע"כ: וה"ר יהוסף מצאתי שמחק מלת משלפניו:
וחכמים אומרים מגבב. וכו' דלא ניתנו עצים אלא להסקה כן פירשו רש"י והר"ן ז"ל אבל תוס' ז"ל הקשו על פי' זה דחכמים ס"ל דלא כהלכתא דפליגי בפלוגתא דר"ש ורבנן ותרצו דטעמא דרבנן דלכך אסור לחצוץ בו שניו גזרה משום שמא יקטום ע"כ ותוס' ז"ל עצמן פירשו בשבת פרק המוציא דף פ"א כפי' רש"י ז"ל: וכתב הר"ן ז"ל גרסינן בגמרא ת"ר מגבב מן החצר ומדליק שכל מה שבחצר מוכן הוא ובלבד שלא יעשנו צבורים צבורים ור"ש מתיר ומפרשינן טעמא דתנא קמא דקיימא לן כותיה משום דמיחזי כמאן דמכנס למחר וליומא אוחרא ואע"ג דקיימא לן כרבנן דמתני' שאין מותר אלא לגבב אלא

משלפניו נפקא מינה לעצים גסין דלא בטילי אגב חצר ולא מיתסר אפי' לדרבנן דאינהו לא אסרי אלא בקסמין דקין מפני שהן מתבטלין אגב חצר אבל בגסין לא ואפ"ה אסור לעשות מהן צבורים צבורים ע"כ וביד פ' שני דהלכות יו"ט סי' י"ד:

משנה ז

מן העפר. פירש הר"ן ז"ל צפיעי בקר או צאן מטמינין בעפר וכשמרקיבין יוצא מהן אור: **ולא מן הרעפים**. נראה שהוא טעות וכן בירושלמי ליתיה ולא בהרי"ף ז"ל גם במגיד משנה שם רפ"ד ליתיה גם בטור א"ח סימן תק"ב גם במשנת החכם ה"ר יהוסף אשכנזי ז"ל נמחק וגם באבודרהם ז"ל ליתיה ופי' ז"ל אור היוצא מן העפר היא היוצא מן הסיד שמשליכין עליו מים:

ואור היוצא מן המים. הוא שממלאין אשישה זכה מזכוכית מים ומשימין אותה לנכח השמש וכנגדה צמר גפן נקי ויבער בה וכן בקערות הבאות מאלסין וכן באבן שקורין אלמהא בערבי וכן עושין באבן וברזל וכן עושין בעץ בהרגילו על עץ אחר במהירות עכ"ל ז"ל. וק"ק לזה שמצינו בפ' מקום שנהגו ובירוש' דברכות פ' אלו דברים ובבראשית רבה פרשה י"א זימן לו הקב"ה שני רעפים נ"א אבנים והקישן זו בזו ויצאת מהן האור ובירך עליהן וכו' וי"מ מאי רעפים אבנים קלים. ורבינו עובדיה ז"ל אין הכרע בפירושו ז"ל אי גריס לה:

ואין מלבנין את הרעפים לצלות עליהם. גרסינן ובטור א"ח סי' תק"ח והה"נ שאין מלבנים את האבנים וכמו שהוא בפירוש הרמב"ם ז"ל וביד שם לא כתב אלא אין מלבנים את האבנים: והטור העתיק שם כלשון משנתנו. בספר לבוש החור כתב שם שניהם אין מלבנין אבנים ורעפים. ובירוש' אית תנאי תנו מלבנין אמר רב חסדא מ"ד מלבנין בבדוקים ומ"ד אין מלבנין בשאינם בדוקים ע"כ פי' אם יוכלו לקבל לבונן הלכך ביום טוב לא דילמא פקעי ואישתכח דטרח שלא לצורך:

ועוד א"ר אליעזר. החילוק שיש בין תוס' לרש"י ז"ל כתבתיו בפ' שני דעירובין וכתב הר"ן ז"ל והר"ז הלוי ז"ל כתב כיון דהאי נמי בהדלקה מיירי גמרינהו לכולהו מילי דהדלקה וכי האי גוונא לא חשיבא הפסקה ואחרים תרצו דכיון דאפסקוה במילתא דס"ל איהו נמי לא חשיב הפסק כלל ושפיר תני ועוד ע"כ:

ועוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקצה. הצריך הזמנה והזמנה מועלת לו כגון פירות דאיחזי ולא איחזו פי' שיבשו ולא כל צרכן דאיכא אינשי דאכלי להו ואיכא אינשי דלא אכלי להו ואם זמנם מעי"ט גלי דעתיה דאכיל להו. ופי' בערוך מוקצה הוא המקום המוכן להקצות בו פירות כדי לייבשן כדי שתגמר מלאכתן פי' אחר פירות שלא נגמרה

מלאכתן קרי מוקצה ע"כ. ובגמ' רמינן דר' אליעזר אדרבי אליעזר דתנן בפ"ח דתרומות היה אוכל באשכול ונכנס מן הגנה לחצר ר' אליעזר אומר יגמור וכו' וסתם אשכול לאו גמר מלאכה הוא דסתם ענבים לדריכה קיימי ומוקצה דמתני' היינו לא נגמרה מלאכתו ומתני' אוקימנא בגמ' טעמא דר' אליעזר דבשאר שני שבוע לא משום דשבת קבעא למעשר דמשום דבוריה שהתנה לא מצינן למימר דקבע דהא לר' אליעזר מותר חוזר לא קבע כדשמעינן ליה בההיא דהנוטל זיתים מן המעטן דבפ"ד דמעשר ראשון וכל שכן דבדבורא בלא מעשה לא קבע וקאי בקושיא דוק דאפשר דמאי דמייתי בגמ' דברי ר' נתן דאמר לא כשאמר ר' אליעזר יגמור בשבת יגמור אלא ממתין למ"ש ויגמור בא לתרץ הקושיא כלומר לעולם לר' אליעזר שבת קבעא למעשר והאי יגמור דקאמר היינו למ"ש ול"ד לתינוקות שטמנו תאנים דתנן בהו בפ"ד דמעשרות למ"ש לא יאכלו דהתם לאכילת שבת יחדום הלכך קבעא עלייהו אבל זו לא יחדה לשבת אח"כ מצאתי שגם רבינו שלמה לוריא ז"ל הגיה בלשון הגמרא התם כדקתני טעמא ר' נתן אומר וכו' וכדכתיבנא. וז"ל הגמרא בקיצור כיון דאמר מכאן אני אוכל למחר קבע ליה עילויה אי הכי מאי אריא שבת אפי' בחול נמי הא קמ"ל דטבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן והאריך רש"י ז"ל בפירושו. ותוספות ז"ל כתבו בקיצור וז"ל הקמ"ל דטבל מוכן הוא אצל וכו' לכך נקטינהו לענין שבת דאגב אורחיה דהכנת שבת אשמועינן חדוש אחר דהיכא דהזמינו לשבת דאינו אסור אלא משום מעשר המעורב ואם בא אדם ותקנו מתוקן ולא אמרי' הואיל ונתקצה בשביל מעשר שבתוכו נתקצה לכל היום הואיל והגבהת תרומות ומעשרות לא הוי אלא מדרבנן והכי דייק ליה מדקתני עומד אדם על המוקצה וכו' משמע הא בשאר שני שבוע לא יעמוד לכתחלה הא אם עבר ותקנו מתוקן אבל אי ס"ל לתנא דמשום איסור מוקצה לא תקנו בשעבר ותקנו הכי הל"ל העומד על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אני נוטל למחר הרי הוא מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מן המוכן ע"כ:

ואומר מכאן אני אוכל למחר. כתבו תוס' ז"ל מקשה בירושלמי מחלפא שיטתייהו דב"ש דלעיל בפ"ק קאמרי לא יטול אא"כ נענע והכא קאמרי דבאמירה בעלמא סגי דהא ר' אליעזר שמותי הוא וי"ל דלא קשה דלא מחלפא שיטתייהו דמוקצה דבעלי חיים עדיף ומחמירין טפי אבל קשה דמחלפא שיטתייהו דב"ה דלעיל קא אמרי ב"ה דבאומר מכאן אני נוטל למחר סגי והכא קאמר דבעי שירשום וי"ל דשאני הכא דאקצייה בידים ע"כ וכבר כתבתי לעיל בפ"ק לשון הירושלמי בזה. וראיתי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל ואומר עד

כאן אני אוכל למחר וחכמים אומרים עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן וביד פי שני דהלכות יו"ט סי' ט' ובב"י בא"ח סי' תקי"ח:

פרק ה

משנה א

משילין פירות וכו'. פ' כל הכלים (שבת דף קכ"ד) וביד פ"ה דהלכות י"ט סי' ה' ובטור א"ח סי' של"ח וסי' תקכ"א. ובגמ' אתמר רב יהודה ורב נתן חד תני משילין וחד תני משחילין אמר מר זוטרא מאן דתני משילין לא משתבש ומאן דתני משחילין לא משתבש מאן דתני משילין דכתיב כי ישל זיתך ומאן דתני משחילין דתנן בפ' ששי דמסכת בכורות השחול וכו' איזהו שחול שנשמטה ירכו דכולהו לשון השפלה נינהו אמר רב נחמן בר יצחק אי הוה תנא דתנא משירין לא משתבש ואי הוה תנא דתנא משחירין לא משתבש ואי הוה תנא דתנא מכשירין לא משתבש מאן דתני משירין דתנן בפ' שלשה מינין מפני שמשרת את השער ומאן דתני מנשירין דתנן בשבת פ' חבית מי שנשרו כליו בדרך ותנן נמי בפ"ד דמסכת פאה איזהו לקט הנושר וכו' ומאן דתני משחירין דתנן בפי"ג דמסכת כלים השחור וזוג של ספרים וכו' פי' רש"י שמשחיר את השיער אלמא לשון השפלה הוא ע"כ. וכן קרא בהדרי קדש מרחם משחר דבספר תלים סי' ק"י פי' רש"י ז"ל וז"ל זאת תהיה לך בזכות הדרות קדושה שהיה בך מבטן אמך שהכיר בוראו בן שלש שנים מרחם משחר משנפל מן הרחם כמו משילין פירות ואיכא דתני משחירין עכ"ל ז"ל וכתבו תוס' ז"ל מי שנשרו כליו בדרך כאן משמע שהוא לשון נשירה מלשון פירות הנושרים ולא כמו שפי' רש"י ז"ל בפ' חבית לשון שרייה ומיהו לכך קאמר הכא ותנן איזהו לקט דהא איכא לדחויי ולפרושי לשון שריה כדפירש בקונטרס עכ"ל ז"ל. ובערוך משלשלין משחילין משחירין משירין מנשירין משילין כולן פי' אחד להם לשון הורדה ושלשול ע"כ. ובגמ' איבעיא לן הני פירות דמשילין עד כמה וא"ר יוחנן כאותה ששנינו רפי"ח דמסכת שבת מפנין אפי' ד' וה' קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים ומפני בטול בית המדרש ומספקינן עלה דדילמא שאני התם דאיכא בטול בית המדרש אבל היכא דליכא בטול בית המדרש לא כלומר דלא שרינן כולי האי א"נ לאידך גיסא דהתם היינו טעמא דארבע וחמש קופות אין טפי לא משום דליכא הפסד ממון אבל הכא דאיכא הפסד ממון אפי' טובא נמי ולא מסיימינן בה מידי והרי"ף והרמב"ם ז"ל ס"ל דכיון דלא איפשיטא נקטינן בהו לקולא אבל הר"ז הלוי סובר דלא דחינן מאי דפשיטא ליה לר' יוחנן משום דחיישא בעלמא. ועוד גרסי' בגמ' אמר רב נחמן לא שנו אלא שהארובה והפירות בגג אחד אבל

מגג לגג לא ואפי' בשגגותיהן שוין ע"כ ובירושלמי פליג עלה בשאינו שוה אבל אם היה שוה מותר ע"כ ודוקא דרך ארובה אבל דרך חלון כגון גג שמוקף מחיצה כמו מעקה אסור וכבר פירשו רעז"ל:

בפי' ר"ע ז"ל משילין פירות דרך ארובה מי שיש לו פירות או תבואה שטוחה על גגו וכו' אכן לשון רש"י ז"ל מי שיש לו חטים או שעורים שטוחין וכו' ונלע"ד דלאו דוקא נקט רש"י ז"ל חטים או שעורים אלא כל מין פירות הראויות להטלטל וכמו שיתבאר עוד בסוף מתני' דהיינו פירות שאינם מוקצים התירו לו להשילן דרך ארובה ולטרוח טרחא זוטא כי האי ואפשר שלזה כיון ר"ע ז"ל בשנותו את לשון רש"י ז"ל: ולשון הטור שם סימן תקכ"א מי שיש לו פירות בראש הגג וראה מטר שבא יכול לשלשלן למטה דרך ארובה שבגג שיורדים למטה בחבל אבל לא יטרח להורידם לא בסולם ולא במדרגה ולא בחלונות שבמעקה אפי' להפילם דרך שם ולא יושיטם מגג לגג ע"כ. וכתב שם בית יוסף ביאור דברי רבינו יכול לשלשלם למטה דרך ארובה שבגג ושלשול זה דוקא שמורידם בחבל אבל ע"י סולם ומדרגה לא ואפי' שלא ע"י סולם ומדרגה אלא ע"י הורדה בחבל דרך ארובה אבל דרך חלונות לא ול"מ בהורדה בחבל דלא אלא אפי' להפילם שלא בחבל נמי לא דהא אפי' מפילם דרך שם מ"מ יש טורח להעלותם בחלון. ודע דלהרמב"ם ז"ל פי' אחר במשנה זו שכתב בפ"ה מי שהיו לו פירות על גגו וצריך לפנותן למקום אחר לא יושיטם מגג לגג וכו' אבל משילין אפי' דרך ארובה ממקום למקום באותו הגג ע"כ:

ומכסין פירות וכו' ובגמ' אמר עולא ואפי' אוירא דליבני שמתייירא שלא ימוחו מטלטל כלים לצרכן ולדידיה הא דקתני פירות לאו דוקא אלא משום רישא נקט לה ויין ושמן דקתני במתני' מוקי לה בטבלא דלא חזי כל כמה דלא תקנו דאי לא תימא הכי היינו פירות דרישא פי' דהא ודאי פירות דרישא בראויין להטלטל מיירי דהא מטלטל הן עצמן ומשילן ור' יצחק אמר דוקא פירות הראויין דאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל והא דקתני במתני' יין ושמן בתר דתנא פירות איצטריך סד"א להפסד מרובה כגון שמרקיבין חששו אבל להפסד מועט לא חששו קמ"ל ולדידיה דלף דקתני במתני' ונותנין כלי תחת הדלף בדלף ראוי פי' שהן צלולין וראויין לבהמה ולא קיימא כר' יצחק אלא כעולא: ואיתא להאי סיפא בשבת פ' כירה (שבת ד' מ"ג) וביד פכ"ה דהלכות שבת סי' כ"ד וכתב שם והוא שיהיה הדלף ראוי לרחיצה וכתב עליו הטור שם בסימן של"ח דלא נהירא דהא דמוקי לה בגמ' הכי היינו לר' יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל ואין הלכה כמותו ע"כ ועיין במה שרצה להשיב כסף משנה בעדו ז"ל: והר"ן ז"ל ג"כ כתב ומיהו דוקא בדלף הראוי דאי בשאינו ראוי אסור לתת כלי תחתיו דאסור לבטל כלי

מהיכנו ע"כ: וכתב ה"ר יהוסף ז"ל י"ס דגרסי' נותנין כלי בלא וי"ו וצ"ע כי לפי הספרים דגרסינן ונותנים קאי בשבת אלעיל נמי אמכסין פירות וכו' וכן נראה עיקר ע"כ:

משנה ב

ואלו הן משום שבות וכו' בגמ' דייק והני משום רשות איכא משום שבות ליכא והני משום מצוה איכא משום שבות ליכא פי' וכי אין בהם משום שבות והלא אסרום כדאמרי' כל שחייבין עליו אלמא כולה לאסורא והיכי פלגינהו תנא דמתני' דבקמאי אדכר שבות ואמצעי ובתראי לא אדכר שבות ומשני א"ר יצחק ל"מ קאמר ל"מ שבות גרידתא שאין בה שום לחלוחית מצוה דאסור אלא אפי' שבות דרשות נמי אסור ול"מ שבות דרשות דאסור אלא אפי' שבות דמצוה נמי אסור וכולן משום שבות הן:

לא עולין באילן ביד פ' כ"א דהלכות שבת סי' ו':

ולא רוכבין ביד שם סי' ט' ובטור א"ח סי' ש"ה וסי' של"ט וסי' תקכ"ד:

ולא שטין ביד שם פ' כ"ג סי' ה':

בפי' ר"ע ז"ל ולא שטין שמא יעשה חבית של שייטין ע"כ. אמר המלקט פי' רש"י ז"ל חבית של שייטין כלי של גוֹמֶא שאורגין אותו ועושין אותו כמין חבית ארוכה ולמדין בו לשוט: ותוס' ז"ל פירשו שהוא של חרס כדמוכח בפ' שני דמסכת כלים סי' ג':

ולא מטפחין וכו' ר"פ שואל ור"פ המביא כדי יין וה"ר יהונתן הכהן ז"ל פי' בסוף עירובין טפוח בידו על לבו ספוק כף על כף והר"ן ז"ל פי' לעיל פ' המביא מטפחין כף על ירך מספקין ידיו זו על גב זו והכא פי' ואין מטפחין ביד ואין מספקין כף על ירך גם בטור בסי' שצ"ט ובסי' ת"כ ובסי' תקכ"ד כתב אין מטפחין להכות כף אל כף ולא מספקין להכות כף על ירך ובסימן של"ח כתב ובלבד שלא יספוק כף אל כף ולא יטפח כפיו על יריכו והעתיק לשונו מהרי"ק ז"ל בספר שלחן ערוך: ועיין במה שכתבתי בשלהי מסכת מועד קטן: ובירוש' משמע דשניהם יד על יד אלא שסופק בחמתו כמה דאת אמר ויחר אף בלק אל בלעם ויספוק את כפיו וטפוח לרצונו ומיהו אשכחן נמי קרא דכתיב ספקתי על ירך ועיין בכל בו סי' נ"ח:

ואלו הן משום רשות. תוס' פ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף ל"ה:)

לא דנין ביד שם סי' י"ד ויש ג"כ בסי' ט' ובטור ח"מ סי' ה':

ולא מקדשין בתוספתא מוסיף ולא מגרשים אמנם בר"פ הזורק מוכיח שהתירו לגרש במקום שיש לחוש שמא תזקק ליבם ולהכי לא קתני מתניתין אין מגרשין וז"ל הר"ן ז"ל לא מקדשין גזרה שמא יכתוב וכ"ש גירושין דלא סגי אלא בכתיבה וצריך ג"כ שיהא נכתב בו ביום ומש"ה לא חש למתנייה ומיהו בתוספתא תני ליה ודאמרינן בפ' הזורק

גבי שכיב מרע דתקיף לה עלמא טובא דשרו לגרש דוקא בשכיב מרע שירא שמא תזדקק אשתו ליבום וכדי שלא תטרף דעתו עליו עכ"ל ז"ל:

ואלו הן משום מצוה וכו' כתב החכם הר"ס ז"ל וז"ל יש לדקדק דאדרבא אפכא מסתברא שהמקדיש והמעריך ומחרים אין בו קיום שום מצוה כלל וראוי לקרותן רשות והדין אפי' במקום גדול ממנו והמקדש אשה אפי' שיש לו אשה ובנים והמייבם אפי' במקום שיש גדול כולן קיימו מצוה וראוי לקרותם מצוה. ונראה לומר דמ"מ לכתחלה הבא לימלך להקדיש ולהעריך ולהחרים נותנין לו רשות ותבוא עליו ברכה אבל הבא לימלך לדון במקום גדול ממנו ולקדש אשה במקום שיש לו אשה ובנים ולחלוץ ולייבם במקום שיש אחיו גדול ממנו בכולן מונעים אותו מלעשות ולכן נקראים רשות לגבי אחרים. ואחרים נקראים לגבי דידהו מצוה עכ"ל ז"ל:

לא מקדישין בשבת פ' שואל ובפסחים פ' אלו דברים (פסחים דף ס"ו) מוקמינן לה בחובות שאין קבוע להם זמן אבל בחובות שקבוע להם זמן כגון פסח וחגיגה יכולים להקדיש לכתחילה פסח דלא אפשר ביו"ט יכול להקדישו בשבת וחגיגה דלא אפשר בשבת יכול להקדישו ביו"ט: וכתוב בכל בו סי' נ"ח וכ' גאון אחד דוקא הקדש מזבח או דבדק הבית אסור שיוצא מרשותו לרשות גבוה ודומה למקח וממכר אבל עכשיו שנודרין להקדשות ס"ת או עטרה או שמן למאור וכיוצא בהן מותר לפי שעדיין אין מייחדין שום דבר שיוצא מרשותן ואינו דומה למקח וממכר ע"כ ומייתי לה נמי בירוש' דפסחים פ' האשה וכתב הר"ן ז"ל לא מקדישין ולא מחרימין ולא מעריכין גזרה משום מקח וממכר ואע"ג דמקח וממכר לא מיתסר אלא מדרבנן האי בהדי מקח וממכר חדא מילתא וחדא גזרה היא ואתי לאחלופי ע"כ:

ולא מחרימין כתוב בתוס' יו"ט כתב הר"ב ז"ל וסתם חרמין לבדק הבית וכפרש"י והר"ן ז"ל ותמהני שפירשו דלא כחכמים כו' ולע"ד נראה דפירשו כן משום דדומיא דמקדישין ומעריכין קתני דהוו לבדק הבית וגם חרמין פירושן ודאי לכ"ע אם פירש לבדק הבית הוי לבדק הבית ובפ"ק דר"ה דף ד' אברייתא דהתם פי' רש"י חרמין חרמי גבוה ותוס' ז"ל פירשו בין חרמי גבוה בין חרמי כהנים עובר בבל תאחר:

אין בין יום טוב לשבת הך סתמא כב"ש דאי לא תימא הכי קשיא רישא אסיפא דלעיל תנינן בראש פירקין משילין פירות דרך ארובה בי"ט אבל לא בשבת אלמא גזרינן שבות על שבת שלא גזרו ביום טוב והכא תנן אין בין י"ט וכו': ורב יוסף אוקי להההיא דמשילין כר' יהושע דשרי בברייתא להעלות אותו ואת בנו בהערמה מן הבור הכא נמי שרי טרחא ביום טוב משום אבוד ממון והאי דאין בין כר' אליעזר שלא התיר להעלות אותו ואת

בנו מפני הפסד ממון דס"ל דכל שבות שגזרו על שבת גזרו על יום טוב אלא דבגמ' דחי להאי אוקמתא: וביד פ"א דהלכות יו"ט סי' י"ז ובטור א"ח סי' תצ"ה. וכתוב טור שם בכל בו סי' נ"ח וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביו"ט וכל שמותר בשבת מותר ביו"ט חוץ ממוקצה שאסור בי"ט ומותר בשבת פי' דבשבת לית לן כי אם מוקצה מחמת איסור ומוקצה מחמת חסרון כיס וגרוגרות וצמוקים וביו"ט אית לן כל מוקצה והטעם לפי שיו"ט קל משבת שמא יבואו לזלזל בו ע"כ ועיין עוד שם וגם בהר"ן ז"ל ס"פ בתרא דמכלתין ותוסיף לקח: ושמא דבזה יובן יתור המשנה דהדר קתני כל אלו בי"ט אמרו קל וחומר בשבת כלומר אלו הנזכרים דוקא בי"ט אמרו ק"ו בשבת אמנם יש דבר אחר דלא מיבעי דליכא למימר ביה ק"ו בשבת אלא אדרבא דוקא בי"ט ולא בשבת כגון מוקצה והיינו אלו דקתני לשון מיעוט דוק: וראיתי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל כל אלו ביום טוב אין צורך לומר בשבת: ומתני' מייתי לה בשבת פ' במה אשה (שבת דף ס') ובפ' כל הכלים (שבת דף קכ"ד) ובפ' אין צדין (ביצה דף כ"ח) ברייתא בפלוגתא ותוס' ס"פ המצניע והכריחו הם ז"ל כאן ושם פ' כל הכלים דאין בין י"ט דפ"ק דמגלה מיירי במילי דאורייתא ואין בין דהכא מיירי במילי דשבות ואינם מענין אחד ע"ש:

משנה ג

הבהמה והכלים כו' ביד פ"ה דהלכות י"ט סי' ט' י"א ובטור מכאן ע"ס הפרק בא"ח סי' שצ"ז:

או לרועה הרי אלו כרגלי הבעלים ה"ר יהוסף ז"ל הגיה כרגליו: ומתני כשיש בעיר שני רועים וכולי' לשון ר"ע ז"ל אמר המלקט הוא פי' רש"י ז"ל אבל הר"ן ז"ל כתב שנראה מדברי הרי"ף ז"ל שהוא מפרש דכי מוקמינן מתני' בשני רועים היינו שמסר אותן מעי"ט לשניהם ולא בירר דבריו ולמחר בירר ומסר שמירתה לאחד מהם ולפיכך הרי הן כרגלי הבעלים דאע"ג דקיימא לן דבדרבנן יש ברירה אפ"ה כיון שעדיין לא בירר למי ימסור שמירתה לא גמר אדעתי' לאפוקה מרשותיה ע"כ ולכל הפירושים בהאי אוקמתא אתיא מתני' אפי' כר' דוסא ואמרי לה אבא שאול דאמר בברייתא בגמ' המוסר בהמתו לרועה אע"פ שלא מסורה אלא בי"ט הרי היא כרגלי רועה דר' דוסא או אבא שאול מיירי ברועה אחד ומתני' בשני רועים דייקא נמי דמתני' בשני רועים דקתני מתני' לבנו או לרועה ש"מ: **הרי אלו כמקום שהולכין** ס"א כמקום שכולן הולכין ואין נראה כן מפי' רש"י ז"ל:

משנה ד

השואל כלי מחבירו כו' ביד פ"ה דה' י"ט סי' י"ז וסוף הפרק וכן האשה ששאלה אי גרסי' מלת וכן הכי פירושא האשה ששאלה וכו' דינה כרישא דקתני הרי אלו כמקום

שכולן הולכין אלא ששנאה לבסוף משום דאית בה פלוגתא אכן אית דלא גרסי' מלת וכן וגם בהרי"ף ובהרא"ש ז"ל ליתה וכן משמע מלשון רש"י ז"ל גם כן גם ה"ר יהוסף ז"ל מחקה:

תבלין ומים ומלח לעיסתה וכו' בגמ' פריך ולבטלי איסור תחומין דמים ומלח דזוטרי לגבי עיסה דנפישא ובמסקנא אמר אביי גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות רבא אמר תבלין לטעמא עביד וטעמא לא בטיל ופי' רש"י ול"פ אלא מר שני עיסה ומר שני קדרה ורב אשי אמר משום דה"ל דבר שיש לו מתירין דלמחר יוליכוהו או היום יאכלוה כאן וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל וכתב הר"ן ז"ל ואע"ג דלא אמרי' הכי אלא במין במינו אבל בשאינו [מינו] אפי' דבר שיש לו מתירין וכדתניא בתוספתא וכו' הכא נמי ומלח לגבי עיסה כמין במינו דמיין כיון דבלאו הכי לא מיתקנא ע"כ ועיין עוד שם וגם שם בהר"ן רפ"ק דמכלתין: ועוד כתב הר"ן ז"ל בנדרים פ' ששי דף נ"ב דשאני בין דבר שיש לו מתירין לאחר זמן ליש לו מתירין עכשיו כו':

כרגלי שתיהן ואם האחת ערבה למזרח והשני למערב אותה עיסה לא יזיזוה ממקומה. פי' משום דבעיסה המים והמלח של זו יקנה שביתה עמה והקמח קנה שביתה עם זו וכן גבי תבלין לקדרה:

ר' יהודה פוטר במים כו' פ' המוציא תפילין דף צ"ז ובירושלמי פ' כיצד משתתפין ועיין במה שכתבתי שם סי' ו':

שאין בהם ממש אין ניכרות וכו' לשון ר"ע ז"ל עד כגון שהתבשיל עבה. אמר המלקט ואם אינו עבה אינו בטל בקדרה מפני רוטבה הניכר לעינים דהכי א"ר יהודה בברייתא: עוד בלשונו ז"ל ובמלח לא פליג ר' יהודה. אמר המלקט ובברייתא פליג ר' יהודה אמלח נמי ומירי במלח סדומית שהיא דקה מאוד ונדבק' ביד ואינה נכרת ומהאי טעמא אמרינן בעלמא שהיא מסמא את העינים ופי' רש"ל ז"ל דלאו דוקא סדומית דהא אמרינן בפ' כל הבשר דלא משתכחא כי אם קורטא בכורא אלא כל מלח דקה קרויה סדומית הואיל ודומה לשל סדום בדקות:

משנה ה

הגחלת וכו' ביד שם פ"ה סי' י' י"ד ט"ו ט"ז:

ושלהבת בכל מקום הלשון שם ביד והשלהבת כרגלי מי שהוא בידו לפיכך המדליק נר או עץ מחברו מוליכו לכל מקום שהוא הולך ע"כ: גם בטור בשלחן ערוך הלשון אבל אם הדליק נר או עץ משלהבת של חברו הרי הוא כרגלי זה שהדליק לפי שאין בשלהבת ממש שתקנה שביתה עם בעליה:

המוציא גחלת בשבת לר"ה חייב. ושלהבת שדחפה בידו וכו' לשון ר"ע ז"ל. אמר המלקט והא דתניא המוציא שלהבת כל שהוא חייב בגמ' מוקי לה רב ששם כגון שהוציאו בקיסם דלית ביה שיעורא דכיון דיש לו דבר להדבק בו חשובה היא בכל שהוא כלומר בלא שיעור ואביי מוקי לה כגון דשייפיה למנא דחספא דלית ביה שיעורא במשחא ואיתלי ביה נורא ורבותא אשמועינן אביי דאפי' בחספא בעלמא נמי שאינה נאחזת כ"כ חשיבא הוצאה ושלהבת דקתני מתני' פטור משכחת לה בדאדייה אדויי כגון שהיתה דולקת ברה"י סמוך לר"ה ונפח בידו ונתק שלהבת והפריחה לר"ה. וכתב הר"מ דילונזאנו ז"ל בנכ"י וירוש' ורי"ף אין שם חלוקה זו גם מן הבבלי נראה לי דל"ג לה הכא מיהו רש"י ז"ל נ"ל ע"כ: גם ה"ר יהוסף ז"ל מחק זו הבבא:

גחלת של הקדש מועלין בה. פ' שני דהלכות מעילה סי' י"ג בבלי וירושלמי ת"ר חמשה דברים נאמרו בגחלת וחמשה בשלהבת גחלת של הקדש מועלין בה והשלהבת לא נהנין ולא מועלין. גחלת של ע"ז אסורה והשלהבת מותרת. המודר הנאה מחברו אסור בגחלתו ומותר בשלהבתו. המוציא את הגחלת לר"ה חייב והשלהבת פטור ומברכין על השלהבת ואין מברכין על הגחלת. רב חייא בר אשי בשם רב אם היו הגחלים לוחשות מברכין ר' יוחנן דקציון בשם ר' נחום ב"ר סמאי ובלבד בנקטפת ע"כ:

בור של יחיד וכו'. במשנת החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל הוגה בָּאֵר של יחיד. ושמא טעמו ז"ל מדאיצטריך ליה לתלמודא לתרץ דמתני' במכונסין כמו שאכתוב בסמוך ש"מ דגרסי' ונדחק התלמוד מפני הקושיא לומר דבאר דהכא היינו מכונסין אבל אי הוה גרסינן במתני' בור מאי קא רמי ליה מברייתא דקתני בה בהדיא מעיינות והכא בור דהא ודאי פשיטא דבור הוי מים מכונסין: ואיתה למתני' פ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מ"ה) ובגמ' ורמינהו נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם פי' רש"י ז"ל אין להם שום שביתה לא במקומן ולא כרגלי הבעלים ולא כרגלי הממלא אלא כל אדם מוליכו כרגליו דכל מידי דנייד לית ליה שביתה ע"כ ומשני בגמ' הב"ע במכונסין ואתמר נמי א"ר חייא בר אבין אמר שמואל מתני' במכונסין. וההיא ברייתא דקתני בור של שבטים דהיינו של עולי בבל יש להם אלפים אמה לכל רוח פי' ולא כרגלי הממלא מוקמינן לה שם בפ' מי שהוציאוהו כר' יוחנן בן נורי דאמר חפצי הפקר קונים שביתה לעצמן במקומן גבי מי שישן בדרך וכמו שנכתב שם. ובמה שפי' רש"י ז"ל הרי הן כרגליו דכל מידי דנייד וכו' משמע דה"פ דאם נתנו לאחר הרי הם כרגלי השני וכן שני לשלישי הרי הן כרגלי השלישי אבל הר"ן ז"ל נהרות המושכים ומעיינות הנובעין כרגלי כל אדם

לומר כרגלי הממלא ע"כ גם תוס' ז"ל שם פ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מ"ה) הוכיחו דכרגלי הממלא וכרגלי כל אדם הכל אחד:

ושל אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר. כרגלי הממלא ראשון של אותה העיר דבירא דשותפי הוא לבני העיר וכיון דבדרבנן יש ברירה נמצא שכשמלא זה מעט הוברר הדבר שזה היה חלקו המגיעו משעה ראשונה ומיהו אם הממלא מעיר אחרת אינו מוליך אלא במקום שכל אנשי אותה העיר יכולין לילך הר"ן ז"ל. וכתוב בתוס' יו"ט כרגלי אותה העיר כתב הר"ב כו' [עי' בתוי"ט] ואיתה למילתיה דהרשב"א ז"ל ג"כ שם בכסף משנה וז"ל ואם עירב אחד מן העיר לצפון ואחד לדרום זה מוליך לרגליו לצפון וזה מוליך לרגליו לדרום שבור זה כבור שותפין ויש ברירה ע"כ בקיצור:

ושל עולי בבל כרגלי הממלא. ואם מילא מתחלה לצורך חברו פלוגתא דאמוראי בגמ' איכא מ"ד כרגלי הממלא ואיכא מ"ד כרגלי מי שנתמלאו לו ופשטא דמתני' משתמעא כמ"ד כרגלי הממלא:

משנה ו

מי שהיו פירותיו בעיר אחרת וערבו בני אותה העיר לבא אצלו לא יביאו לו מפירותיו ואם עירב הוא פירותיו כמוהו. כך היא עיקר הגרסא ביד פ"ה דהלכות יו"ט סי' י"ג. וז"ל הטור שם סי' שצ"ז מי שהוא בעיר ופירותיו בעיר אחרת רחוקה ממנו ד' אלפים אמה וערבו בני אותה העיר לבא לכאן לא יביאו לו מפירותיו עמהם לפי שהן כרגלי בעליהם שלא ערבו ואם עירב הוא פירותיו כמוהו ויכול לילך שם להביאם עמו. ובגמ' אתמר המפקיד פירות אצל חברו רב אמר כרגלי מי שהפקידו לו ושמואל אמר כרגלי המפקיד ואליבא דרב דאמר כרגלי מי שהפקידו מוקמינן מתני' דקתני ואם עירב הוא פירותיו כמוהו בשיחד לו קרן זוית דאושליה ביתא הלכך ברשות המפקיד הן אבל הכא דְּמְשַׁכַן שומר וקבל עליו שמירתם הרי הן כרגליו וכן פרכינן מהא דתנן בסמוך מי שזימן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אא"כ זיכה להם ע"י אחר במנותיהם מעי"ט ואי אמרת כרגלי מי שהפקידו אצלו כי זיכה להן ע"י אחר מאי הוי ומשנינן לה הכא נמי כיון דזיכה להם ע"י אחר כמו שייחד לו קרן זוית דמי ואיבעית אימא זיכה שאני שהרי כל עצמו לא עשה אלא להוציאו משביתתו ולהעמידו בשביתה שלהן וברשותן:

משנה ז

מי שזימן וכו'. ביד שם ופי' הר"ן ז"ל מי שזימן אצלו אורחים מעיר אחרת ויבואו אצלו ע"י עירוב לא יוליכו בידם המנות לאתר הסעודה אא"כ יזכה להם אחר במתנותיהן מעי"ט אא"כ מסרן בעל הבית במשיכה לאדם אחר ואמר לו זכה במנות הללו לפלוני ופלוני

שנמצא שהם בעלי המנות מאתמול שזכין לאדם שלא בפניו ואע"ג דתנן לעיל השואל כלי מעי"ט כרגלי השואל ואע"פ שלא מסרו לו אלא בי"ט כדאמרי' שאני התם דא"ל משאיל לשואל גופיה הלכך סמכא דעתיה אבל הכא דלא א"ל בעי זיכוי ומיהו בהכי מהני דכיון שזיכה לו ע"י אחר א"נ דא"ל משאיל לשואל גופיה ואע"פ שלא לקחו אלא בי"ט כמי שייחד לו קרן זוית דמי עכ"ל ז"ל:

אין משקין ושוחטין. בשבת פ' כירה (שבת דף מ"ה) ובס"פ מי שהחשיך אמרי' דר' יוחנן לא חייש להאי סתמא דסתם לן הכא כר' יהודה דאסור משום מוקצה דסתמא אחרינא אשכח ההיא דמעבירין מעל השלחן דפ' נוטל כדכתיבנא התם דרב נחמן מפיך לה:

הַבַּיְתוֹת אלו הן בַּיְתוֹת. כתב הר"מ דילונזאנו ז"ל כך מצאתי נקוד ופירוש לנות תרגום לא תלין לא תבית וכן בלשון ישמעאל ומיהו מן הגמרא נ"ל דְבַיְתוֹת גרסי' לישנא דבית והיינו הפך המדבר ע"כ:

והמדבריות הלנות באפר פי' בהמות הלנות באפר והיה נראה דמתני' אפי' רבי היא דתניא אלו הן מדבריות ואלו הן בייתות מדבריות כל שיוצאות בפסח ורועות באפר ונכנסות ברביעה ראשונה ואלו הן בייתות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום רבי אומר אלו ואלו בייתות הן אלא אלו הן מדבריות כל שיוצאות ורועות באפר ואין נכנסות ליישוב לא בימות החמה ולא בימות הגשמים אלא דמדקתני הלנות באפר משמע דכבר נכנסות קצת לעיר לכל הפחות בחורף אע"ג דאיכא למידחי דתנא הלנות באפר בסיפא אגב רישא אבל הרמב"ם ז"ל לענין הלכה פירש רוצה באמרו לנות בעיר בתוך תחום שבת ולנות באפר שיהיו בכפרים כל ימות החום והקיץ ואינם נכנסות לעיר עד שירדו הגשמים ע"כ וכן הוא בהרי"ף ז"ל ולחומרא: ובגמ' בחד לישנא אמרי' דהני מדבריות שאין נכנסות ליישוב כלל לדעת רבי הוו כגרוגרות וצמוקים שמקצה אותן מאצלו בידים דמודה בהו ר"ש ורבי אפשר דכר"ש ס"ל. וכתב הר"ן ז"ל ומיהו כי אמרינן דאסירי משום מוקצה ה"מ בבהמות של ישראל אבל של גוי לית בהו משום מוקצה דהא אמרי' בירושלמי דאין הגוי צריך הכן ומיהו יש לחוש אם בשביל ישראל באו מחוץ לתחום ע"כ. וביד פ' שני דהלכות יו"ט סי' ב' ובטור א"ח סי' תצ"ח.

סליק פירקא וסליקא לה מסכת יום טוב: ובעה"י הפוקד עקרות וגם שרה וחנה נתחיל מסכת ראש השנה: